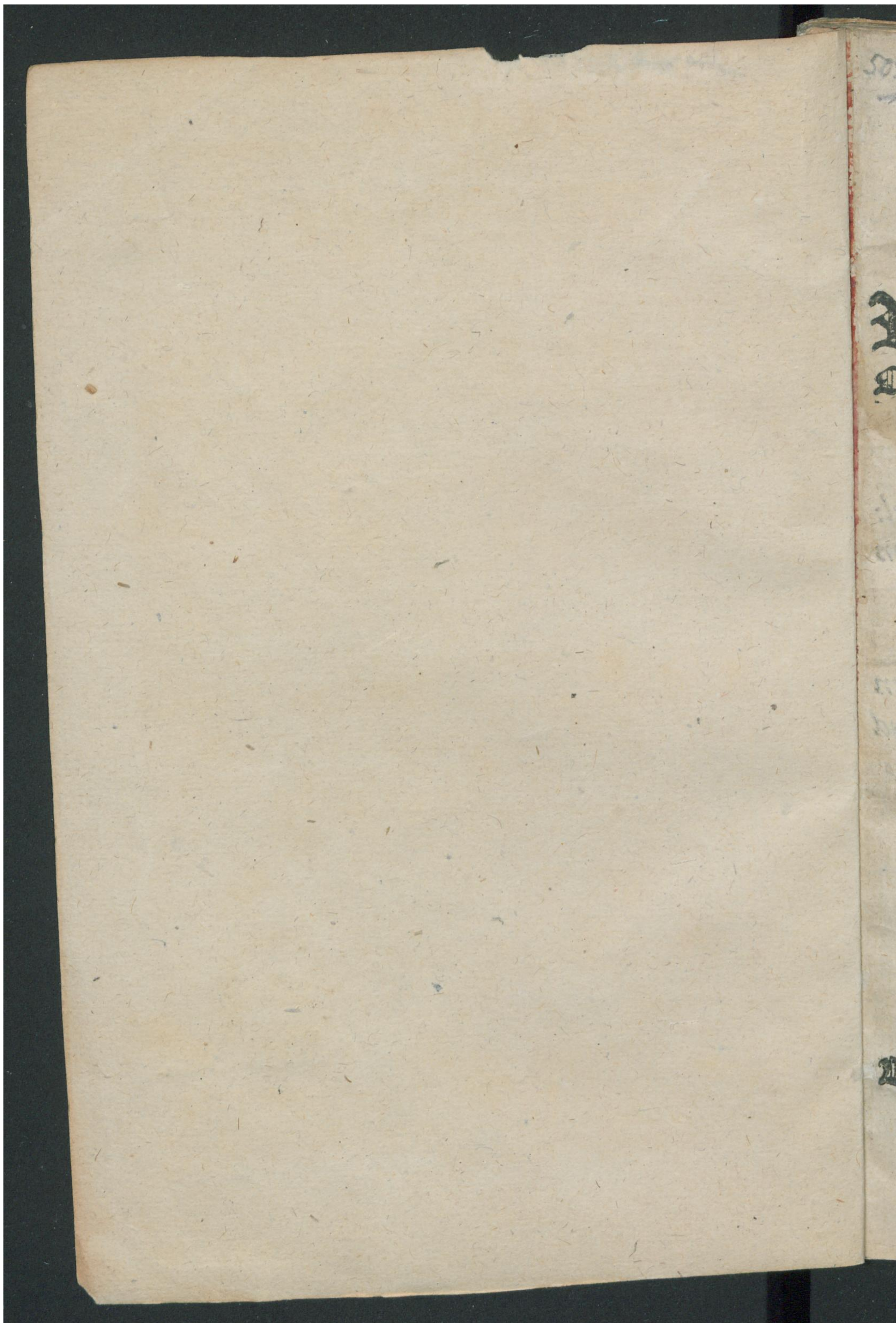

folio-356

ORATIE,
of
Uutspraecke
van het
Recht der Nederlandsche
Oorloge tegen *Philippum Coning van Spaengien*,
Aen de aldermaghtighste ende Doorluchtighste Vorsten van Kerstenrijck van eenen Nederlandschen Edelman ghedaen.

In Nederlandsche ghetrouvvelick vertalet.

1608
Auth
1581

t'AMSTELREDAM.
By Michiel Colijn/ Boeckvercooper/ woonende op't water/ op den hoeck vande oude Brug-steegh.
In het Iaer M. D. ~~viii.~~ LXXXI.

M Dc VIII

23

Prov. Solom. cap. xvi. vers. 13.

Voor den Coningen onrecht doen is eenen grouvvel: vvant door gherechticheyd vvord den throon bevestight.

Ibid. cap xx. vers. 28.

Goedertieren ende vvaerachtigh zijn bevvaert den Coningh, ende zijnen stoel vvord door goedigheyd bevestight.

ORATIE

Of wtspraecke van het recht der Nederlandsche Oorloge/ tegen Philippum Coningh van Spaengien.

Root eñ maghtigh/ Doorluchtige Vorsten van Ker-
stenrijck, zijn uwe Rijcken die ghy wijdt ende breedt door alle
de deelen des Werelds verspreydt / besittet: Maer noch veel
grooter ende veel uytnemender zijn die deughden ende weten-
schappen met de welcke ghy die te samen houdet / bewaret/ eñ
de selve gherechtelick tot die uyterste palen der gheluckssalighepd bestieret.
Onder de selve achte ick de twee seer bysonder eñ uytnemende/ die het groo-
te ghewichte deser Rijcken als groote Atlantes (of Reusen) met hare schoude-
ren ondersteunen: De Gherechtichepd ende Goedwillichepd. De eerste is
de uytnemende claerblinckende moeder van alle Wettē/ ende heerschter van
alle gemeyne heerschingen of Republijcken/ door de welcke ghy uwe Burge-
ren eñ Onderdanen richtet naer recht ende billighepd: Door de welcke uwē
eñ uwer Onderdaenen wille/ maght/ raedt eñ begeerte vrywillig wijcket/ eñ
die gehoorsaemhz die u met uwe Onderdanē gelijckelick met de selve banden
des Wets vereenight eñ te samē hechtet: Om dese oorsake hebbē eertijds de
oude Philosophen verdicht dat de Gerechtighepd gestadigh haren God Iu-
piter verselde ende bystond/ ende dat Iupiter vande selve leeringen ende gebo-
den ontfingh om het gantsche Aerdrijck wel te regieren ende heerschen: Op
dat al het gene dat hy soude beslupten/ gherechtigh soude wesen: Niet om dat
hy sulcks besloten ende gebodē hadde (als de boose Pluymstrijcker Anaxar-
chus den Coningh Alexandro, die seer groot mis baer maeckte om dat hy
Clium ghedoodet hadde/ heeft ghesocht wijs te maecken) maer om dat de
Gerechtighepd die hem bystond sulcks hadde besloten ende gheboden: want
de wijste mannen hebben eertijds van ghevoelen gheweest / datmen om de
Gherechtichepd te ghenieten/ goede ende sedighe Coninghen over het volck
moest setten. Nu/ hoewel dat dese deughet ende wetenschap sich soo door al-
ler menschen verstanden/ seden ende leven uytstreckt ende verspreydet / dat
sonder de selve niet treffelicks en can ghedaen worden / noch oock de men-
schen sonder de selve niet eerlick en connen leven: nochtans soo vermagh
sy al veel meer/ ô Vorsten, in dit u groot ende doorluchtigh Ampt: want sy
begheert ende eysschet van u / dat ghy die Wetten die van soo veel jaren her-
waerts door soo veler menschen handen van uwe Voor-ouders ghegheven
ende naergelaten zijn/ die ghy bequaem ende wel passende siet op de verstan-
den/ aerdt/ ende seden van u volck/ dat ghy die (segge ick) heyligh ende onver-
broken willet houden. Want soo ghy die wegh neemt/ ghy neemt uwe Rijckē
wegh/ ende stortet die in het uyterste verderf. Want ghelijcke Wetten en zijn
voor alle Volckeren niet bequaem / ghelijck het sweerd van Delphis tot vele

dinghen dienstigh was: sy en willen noch en connen / niet alle met ghelijcke heerschappie beheerst ende gheregiert worden. Maer uwe Voorouders hebben u in de waernemingе van de Wetten die ghy elck hebt / een wettigh / vast / ende blyvigh Rijcke voorgheschreven / dat het fondament ende ondersteun van uwe hooghste ende goddelicke weerdigheyd is. Hoewel dat ghy niet onwetende en zijt wat het andere dat wy Goedwilligheyd ghenaemt hebben / tot eene bequame ende bestendighe regieringhe vermagh ende by brenghet. Ick meene die gheneghentheyd / liefde / wille / ende lust om uwe Onderdaenen goedt te doen: ende de selve / soo wel de alghemeyne als bysondere voordeelen ende nuttigheden te versorghen eñ vermeerderen / met welcker voordeel ghy bekent dat alle uwe raden ende daden moeten gemetẽ ende vergelekẽ wesen. Dese Goedwilligheyd bringhet te weghe dat ghy der Onderdanen Vaders / ende niet Heeren / Herders ende niet vleysch-houwers: Coninghen ende niet Tyrannen (of wreede heerschers) en zijt. Wt dese Fonteyne leydet ghy de Beecxkens van uwe andere deughden / barmhertigheyd / sachtsinnigheyd / gheineensaemheyd / matigheyd ende weldadigheyd: Dit is eyndelick dẽ waren ende ghedurighen lust tot de ghemeene welvaert / om de welcke u de Rijcken vanden onsterfelicken GOD gegeven ende uytghedeelt zijn: ghemerckt dat de Onderdanen niet om uwen't wille gheschapen ende gheboren en zijn / om u te dienen: maer ghy zijt om der Onderdanen wille ghestelt / op dat ghy voor de selve soudet willen sorghe draghen / de selve voorderlick zijn / de selve met uw' aensien / deught / ende voorsichtigheyd / soudet bedecken / bevrijden. Alsoo dan aen die twee deughden alle de wetenschap van het heerschen / aller Vorsten grootheyd ende moghentheyd / aller Burgheren gelucksaligheyd / belanght: ende dat die Vorst die de selve versmijnt ende veracht / een swack eñ oncrachtigh Rijcke besit / eñ inder daedt eenẽ Tyran is / wiens wille ende wrevelmoed niemant en moet ghehoorsamen / so verstaet ghy lichtelick / Aldermaghtighste ende Doorluchtighste Vorstẽ van Kerstenrijck, waer voor dat wy Philippum, Coningh van Spaengien / moeten houden. Ende alsoo de Heeren Staten der vereenighde Landen zijn gheweldt doende ende ongheregh tigh Rijcke wederstaen / soo hebbe ick voorgenomen van het recht van die Oorloghe een weynigh met u te spreken / ende van u met eenen te begeeren dat ghy als goede ende gherechtighe Middelaers alle verborghenen haet / quaed vermoeden ende sydraghende beweginghen afghelcydt hebbende / de sake met een gherechtigh / rond / ende suyver gemoed [uyt het gene dat ick / met eene ware ende corte vertellinghe ende Historie vande dinghen die van des Coninghs Philippi tijdt af door sijne wrevelmoedige ende ongerechtighe heerschinghe gheschiet zijn / sal segghen] wilt kennen ende oordeelen. Als ick voorneme u dat te kennen te gheven / soo doet den overvloed der dinghen my arm van raedt ende conste zijn / soo dat ick niet en weet wat schickinghe ende middel dat ick voornemelick moet houden ende volghen: Ick sie dat ick sal moeten handelen als de Schilders / die op een cleyn Tafereel eene groote menighte van menschen willen schilderen: want ghelijck sy vande sommighe maer het aenghesicht / vande andere maer den top / of bovenste des hoofds vertoonen / ende al het overighe des lichaems decken: soo sal het oock van noode wesen dat ick u van soo vele dinghen die in Neder-

landt

landt gheſchiet zijn/ maer weynigh dinghen voorneme te verhalen/de voorneemſte hooft-ſtucken ende uytmuntende dinghen cort ende beknoopt achtervolge: uyt de welcke ghy ſult ghewaer worden dat het beghin van onſe oorloghe eerſt groote ende gherechtighe oorſaecken gehadt heeft / ende dat die in den voortgangh grooter ende gherechtigher zijn ghewordē. Maer ô ghy doorluchtighe Vorſten, zijt hier teghenwoordigh met goedtgunſtighe ooren ende ghemoeden/ſoo vele alſſer onder u is die van over ſoo vele voorledene Eeuwen uwe wettighe ende gheluckighe Rijcken b:ſittet/die het ghemeene voordeel ende nutticheyd van uwe Onderdanen ſoecken/zijt aendachtigh om ſeer groote ende ghewichtighe dinghen te hooren: want ick belove ende ſweere u/met diere ende heylige woordē voor den Altaer der Trouwe/ dat ick niet bybringhen en ſal dat met de reden ſelve niet over een en comet: dat ick oock niet en ſal ſegghen dat ſelfs eenen dweerſen vinger breet van de waerheyd wijcket.

Dien grooten Keyſer Carolus hadde de ſware moyelickheden des Rijcks verdreghen / hy haddehet Rijcke ſchier met ontellicke Landſchappen ende Rijcken vermeerdert/hy hadde oneyndighe ende ongheloovighe tochten gedaen: neghen in Duytſchland: ſes in Spaengien: ſeven in Italien: tien in Nederland/vier met vrede ende oorloghe in Vrancrijck: Hy hadde twee reyſen in Africā volbroght/als hy vā de Hooghduytſche oorloge (wiens uytcomſte doen ſeer onſeker eñ ñtwyvelachtigh ſcheen te weſen) wilde afſtaē/ ende ſat van ouderdom ende lof uyt het heerſchen in Spaengien wijcken / ende aldaer gheruſt ende ſtil inde grootſte ende gheluckſalighſte ſtilte ſijnen ſeer geluckigen ouderdom wilde overbringen. Alſo heeft dien aldergrootſten Keyſer ſich ſelvē/van alle ſijne Rijcken eñ Landſchappē (of Provincien) onterft ende verbremt: Aldus is op ſijnen ſone Philippum al den arbeyt eñ ſorge der dinghen van ſijnen Vader met de erffeniſſe ghecomen: Den welcken hy dickwils te voren [maer doen aldermeeſt / doen hy (als ick gheſeydt hebbe) ſich voor de leſtemael bereyde om uyt Nederlandt naer Spaengien/ als uyt dit leven te ſcheyden] vermaent heeft: (ghelijck alle goede Vorſten ghemeenlick ſonderlinghe beſorght zijn voor den wille/deught/ſorge ende gunſte des genē die haer in hare heerſchinghe volghet) ende dat met ernſt inde tegenwoordigheyd van den Prince van Orangien eñ den ouden Boſſu ende andere Edelliedē: Hy heeft hem vermaent (ſegge ick) Dat hy boven andere ſijne Rijckē ſonderlinge ſorge te wercke ſtellē ſoude voor deſe Nederlandſche Provinciē: hy ſoude gedachtigh weſen/dat dit volck met geene ſtrenghe ende wreede heeſchinghe ghewent en was gheheerſchet te worden/ dat het eenen grouwel van alle ſtrengicheyd/ opgeblaſentheyd ende wrevelmoedigheyd der Spaengiaerdē heeft/dat ſy ſeer gheneghen zijn tot hare Vryheyd ende Wetten: op welcke dinghen ſoo ſijnen ſone Philippus gheen acht en name / ende daer toe pooghde/dat hy met alle goedwillicheyd/ende als het billick was/met gherechtigh onderhouden ſijner Wetten dit volck niet en onderhielt / dat den tijdt ſoude comen dat ſijne heerſchinghe in Nederlandt ſoude ſwacken. Dien goeden Vader des Vaderlandts / ende nochtans aldermaghtighſten Keyſer / was ghedachtigh dat hy van ſijne Nederlanderen met raedt ende daedt ſeer ghetrouwelijck in ſoo veele wederſpoeden hadde gheholpen gheweeſt:

Hy wist wel/als hy de gedachtenisse aller tyden overleyde/dat de heerschin-
ge van al de Coningen ende Vorsten van Spaengien altyd seer streng / hoo-
veerdigh ende wreet/niet alleen teghen hare Onderdanen/maer oock teghen
alle volckeren gheweest hadde/ ende dat alreede in der Spaengiaerden ghe-
moedt eenen aengheborenen ende verouwerden haet op de Nederlanderen in
gheplant was/ den welcken dickwils opentlick ten voorschyne was gheco-
men? Hy nam oock syn oogemerck daer op / dat synen Sone Philippus in
Spaengien was gheboren ende opghetogen/ eñ dat hy aldaer met de Melck
syner Voedsteren dese groote ghebreken des gemoedes ende der zeden inge-
soghen hadde/ende de selve toestont ende met voordacht naer volghde / ende
dat hy in syne zeden eenen Spaengiaert ghelyck was : soo dat hy niet dan
Spaensch en conde spreken / ende alleenlick van Spaengiaerden wilde ghe-
dient wesen : Ghelyck dan het eene stockxken door menschen toedoen gebo-
gen ende gecromt wort/het andere alsoo gewassen is/so heeft Philippus van
syne gheboorte ende opvoedinghe vele ghebreken / die sulcke Vorsten niet
en betamen/ghehadt ende gehouden. Want doen de Keyser eerst het Neder-
land verlaten hadde/so heeft Philippus terstont die heylsame ende seer voor-
sichtighe raden synes goeden Vaders verlaten : Ende ghelyck door het licht
der Sonne het licht eener Keersse verduystert wordt/ gelyck een droppel pe-
kel vernietight wordt door de grootheyd van de woeste ende vlacke Zee die
As en van Kerstenryck scheydet/ soo zyn alle die uytnemende vermaninghen
die de Keyser/als met de stemme van eene stervende Swane / synen Sone
vertreckende heeft voorghesonghen/vers wolghen van die over-groote ende
woeste afgronden vande Spaensche eergierichheyd ende haet die sy ons volc
toedroeghen : De welcke soo gheheel het ghemoed van Philippus ende aller
Spaengiaerden besaten/ dat sy niet en wilden dat de Nederlanderen de ghe-
rechtighe ende vaderlicke Wetten souden ghehoorsamen/ maer dat sy haren
wrevelmoed met de andere volcken van Indien/ Italien ende Aragonien
souden dienen. Waer uyt ghy verstaet(het welcke ghy selve van die tydt af
dat Philippus over syne Ryckken heeft begost te heerschen tot u groote schade
ende hinder dickwils zyt ghewaer geworden)dat syne opgeblasentheyd ende
eergierichheydt onverdraghelick ende ongheloovelick zyn/dat hy over al met
sonderlinghe begeerte/met alle syne ryckdommen ende geweld / eene onwet-
tighe maght ende middel om heerschen soeckt te vercryghen. De oorloge in
Vranckryck die de Keyser door bestand hadde onderlaten / heeft de Coning
Philippus vernieuwt : ende alsoo hy tot de selve van de Staten van Neder-
landt bysondere schattinghen begeerde/ soo is hem het selve seer geern ende
met overeenstemminghe van alle de Staten toeghelaten : hoewel dat sy te
voren (als ghesevdt is) den Keyser met ghelde in soo vele oorloghen by ghe-
staen hadden. Want alsoo/naer het ghebruyck ende ghewente haerer Voor-
ouderen alle de Staten by een vergadert waren/ ende de stemme van elcken
Staet ghevraeght wierdt (want sulcke dinghen en moghten sonder gemeene
verwillinghe/ de verwillinghe sonder voorghehoudene Staet-vergaderin-
ghen/niet gheschieden) daer wordt besloten dat men den Coningh Philippo
voor den tydt van neghen jaren eene groote somme gelds soude opbringhen:
Dat wierdt Subsidium Novnnale, of Neghenjarighe bystandt ghenaemt / het
welcke

welcke tot die oorloghe wel seer dienstigh was:maer veel meer die vermaerde ende veel-jarighe cloeckheydt der Nederlandtsche Helden / met de welcke sy/ soo in andere oorloghen als in dese / soo veel te weghe ghebraght hebben/ dat Philippus, den aldermachtichsten Coningh van Vranckrijck door twee voorspoedighe sturmen/verwonnen ende veldvluchtigh zijnde/ eñ daer naer vrede begheerende/ sulcke wetten ende conditien voorgheschreven ende afgheeyscht heeft/die tot sijne sonderlinge eere ende uytnemende voordeel waren streckende. Seker alle menschen/ maer voornemelick de verwonnene Francoysen ende misgunnende Spaengiaerden/hebben den lof deser victorie/of zeghe/de cloeckheydt ende vroomheyd der Nederlanderen toegheschreven. Ende die eenighe saecke was doen van sulcken ghewichte / dat soo de Coningh Philippus door soo vele weldaden aen synen Vader ende aen hem ghedaen tot goetwillicheyd niet en hadde connen beweeght worden [voor al het uytnemende ghetuyghenisse vande Coninginne van Hungarien daer by komende/de welcke uyt het gouvernement der Nederlanden scheydende / den Coningh versekerde dat hem de ghetrouwigheydt ende cloeckheydt der Nederlanderen meer dan genoech bekent was / in de welcke de Keyser ende den Coningh sonderlinghe ghehouden waren] soo hadde hy nochtans door dese ghelijcksinnighe overeen-stemminge/door dese trouwe/ door dese cloecheyd/ der voornaemste/ tot hare liefde ende goedwillgheyd behooren ontsteken te worden. Maer Philippus heeft dese ghetuyghenissen in den wind geslaghen/ ende de weldaden ende vrome daden der Nederlanderen veracht. Wat segge ick veracht? Hy heeft die oock met den uytersten haet ende over wreede daden vergolden. Want als den vrede in Vranckrijck ghemaeckt was/ so scheen hy qualick te nemen dat de Staten een weynigh te voren in het besluytē van de neghenjarighe bystand niet terstond / als hy maer den mondt op en dede/ so haest als het hem maer en geliefde/ de heele schat-camer hem niet en openden/ende alle den schat voor hem niet terstond uyt en stortten/ dat zy zijn bevel niet op den staenden voet en zijn ghehoorsaem geweest ; maer dat sy eerst naer de wijse ende Wet / der Staten vergaderinghe by een vergadert ende eenen Landtsdagh ghehouden hebbende / raedt daer op hielden / op dat de saecke niet ghemeene verwillinghe soude toegheslaen worden / ende dat men moght bestellen wat lieden datmen voornemelick al dit gheldt soude in handen geven/ende hoe dat het tot dienst des Conings alderbequaemst soude moghen uytghedeylt worden. Om dese oorsaecke heeft hy (die de vryheyd verdruct/ende de vaderlicke wetten omgetrocken hebbende/het rijck alleen/ dat is loutere tyrannie of wreede heerschinghe ghesocht heeft) het opbringen van dit geldt niet voor eene weldaed/maer voor Crimen læsæ Majestatis gheoordeelt/ ende heeft eene quade ooghe op de Staten ghehadt / als vyanden ende wederspanninghe sijnes Rijcks of heerschinghe. Want dit is voor Philippo ende alle Spaengiaerden wettighe oorsaecke ghenoegh gheweest om haer der Nederlanderen vyandt beginnen te verclaren/ende op hare Wettē/ Vryheyd ende Privilegien ghewelt te doen. Dit weten wy is het ghebruyck van alle Tyrannen/dat sy de alderminste oorsaecke soecken ende naerjagen/ ende de selve met eenighen schijn van recht becleeden/ om de Wetten der Onderdanen om te treecken/ende onder den voet te bringhen:So heeft eertijdts

den

den Sone van Sextus Tarquinius, in de Stadt van de Gabij het opper gebied
besittende/ al den Raedt door bedrogh ende valsche beschuldinghen ghedoo-
det ende ghebannen/ op dat hy door dien middel de Stadt onder de Tyran-
nie sijnes Vaders soude bringhen: Wy vinden oock van Iulio Cæsare ghe-
schreven/ dat hy sich teghen de Wetten ende Vryheyd in de geduyrige heer-
schijnghe willende dringhen/ al de gene die zijn doen wederstonden met eene
waerschijnighe oorsaecke/ of door bedeckte bedrogh-weghen/ uyt den weghe
heeft gheholpen: De Spaengiaerden zijn oock uyt dese haven van gerechti-
ghe clachten ende beschuldinghen tot een wreet/ eenigh/ ende opper-ghebied/
over de Nederlanderen seer langhe van haer bedocht/ met volle zeylen geva-
ren. Ende seker daer en ontbrakē geene inlandsche/ die met riemē dit Schip
van de alder verdorvenste raden tot de spaensche Tyrannie roeyden: want
daer was eenen of twee vanden Adel/ onweerdigh sijnes geslachts/ onweer-
digh sijnes Vaderlands/ die niet en cōde betalē/ eñ docht hy niet vaste staende
en soude connen blijven/ sonder den stand der ghemeene regieringhe om te
stooten/ onder de welcke dien grooten geld-pachter Barlemont het hoofd op
stack/ ende braeckte uyt sijnen doodelicken mondt alderhande boose raden in
den schoot des Coninghs: waer door het ghemoed aller Spaengiaerden tot
meerder ghewelt/ bedrogh/ ende boose stucken opgheroeyd wierd. Want de
saecke was selfs soo verre gecomen/ dat de Coningh van meyninge was den
Grave van Lalain ende alle de Staten/ seer voorsichtige mannen/ ende eeni-
ghe voorstanders van onse Republijcke ende Staet [die mannen (segghe ick)
die weynigh tijdts daer te voren soo veel weldaden aen hem te coste hadden
gheleydt/ ende haer leven inde waegh-schale geset hadden voor sijn welvaert
ende Rijcke) om te bringhen. Wat wreetheyd is oyt grooter gheweest dan de
dese? Wat sonde (misdaed/ ghebreck] der ondanckbaerheydt is oyt meerder
gheweest dan het verhaelde? Maer hoort hier en boven/ Vorsten, wat licentie
(toelatinghe) ende eyghen lust Philippus voor sijne voorghenomene reyse in
Spaengien heeft aen sich ghenomen. Hy begeert dat sy Soldaten in haere
voorneemste Steden soude inlaten/ ende de selve van hare eyghene middelen
maend-gheld geven: ende dat alle Onderdanen ende Burgeren de wapenen
souden aflegghen: Sy en weygheren het ghebodt haeres Overheers niet/
maer begeeren dat sy ingeborene/ ende geene Spaensche Crijghslieden sou-
den moghen aennemen: De Coningh houdt aen/ hy wilt met alle cracht dat
men Spaengiaerden aenneme/ als op de welcke hy dē grondt van zijn wreet
Rijcke veste: hy ghebiedet haer dat sy de wacht ende bewaernisse van de
voorneemste Kasteelē eñ Stercte der Provincien souden inhouden: de welc-
ke oock die helsche rasernijen van hare vyandschap ende ingheplanten haet/
niet en bedwongen van het verongelijcken ende vermoorden der Nederlan-
deren/ maer hebben die terstondt naer Antwerpen/ Atrecht/ Camerijck (alle
hoofdsteden) uytghelaten. Daerenboven [het welcke gantsch teghen onse
Wetten strijdt/ ende seer dienstigh was om zijn ghewelt-doende ende onwet-
tigh Rijcke te vesten] heeft Philippus eenighe Spaensche Raedsheeren by de
Staten vervoeght/ ende heeft sulcke daer toe vercoren die tot bedriegherien/
ongherechtigheden/ ende Tyrannie (of wreede heerschinge) van natueren be-
quaem ende gheschickt waren: te weten/ den Grave van Feres, Vergas ende

Eras-

kras: die al den wille/heerschinghe/ ende raedt vanden Coningh Philippus in
haere burst souden hebben; voor de welcke hy wilde dat de Staten souden
swichten/ende dat sy niet en souden doen dat die groote Catones niet goed en
vonden. Als nu by haer het opperste beleyd van alle Landsaecken was / soo
moesten onse lieden [wijse Vaderland-lievende ende het ghemeene beste soec-
kende mannen] als schaduwen swerven (waren een o in Cijfer) wierden
voor steenen beelden gehouden: Sy en hadden van de heerschinghe niet an-
ders dan den blooten name/ende en conden noch en moghten niet uytvoeren
dat tot het ghemeene beste diende. Doen begon onse Vryheyd ende leven on-
seker ende te coope te wesen: want het is so in der waerheyd/ Vorsten/ de Co-
ningh Philippus ende de Spaengiaerdē/welcker dienst hy tot zijn onwettigh
Rijck ghebruyckte/hebben alle daer toe gearbeydet om / ghelijck eertijds die
oude Romeynen door de Decemviros, of tien mannen / van de Griecken het
onderhoud vande nieuwe Wet der twaelf tafelen (soo sy die naemden) ghe-
voordert hebben: dat wy oock soo/onse Vryheyd verachtende ende verwer-
pende/door dese overwreede drie mannen/eene nieuwe heerschinghe/ ende de
alderhooveerdighste Wetten souden begeeren van desen Spaenschē Raedt:
uyt welcker ghetal dese Raedtsheeren/ die ick ghenaemt hebbe / oock voort-
gecomen waren: Ende als ghy nu siet/Vorsten, dat sy op de authoriteyt van
haren Coningh Philippus alle Volckeren des aerdrijcks willen Wetten ende
Gheboden geven/soo hebben sy het selve jock der dienstbaerheyd op den rug-
ge der Nederlanderen willen laden: met dat last der alderwreetste heerschin-
ghe hebben sy de wel-bestelde Republijcke geheel willen omstooten ende on-
derdrucken/op dat zy haer eyghen goedtdencken/licentie/ ende wrevelmoedt
in stede van onse Wetten souden moghen ghebruycken. Dat was het/ dat sy
volle ende gheheele ghehoorsaemheyd naemden: maer wy sullen't veel beter
Tyrannie noemen: dat is/Eene geweld-doende heerschinge/die met de goe-
de Wetten eñ zeden strijdet: met de welcke al over veel jaren die van Indië/
Sicilien/Napels/Calabrien/Milanen/ Arragonien ende Portugael/onder-
druckt ende benouwt worden. De Spaengiaerd en laet geene van dese Lan-
den naer de eyghene Wetten van hare Republijcke leven; maer haer worden
uyt Spaengien/als uyt de stadt Roome/Viceroys/Gouverneurs/ Legaté
ende Raedtsheeren ghesonden/dat al Spaengiaerden zijn. Waerom mogen
sy dit soo doen? Om dat de weerdigheyd ende Majesteyt vande Spaensche
Monarchie(die sy haer inghebeeldet hebben)sulcks voordert. Dat schrijvet
haer de seer gewichtige Axioma ende Disciplinе vande Stoici voor: de welc-
ke sy niet door leeringhe of studeren/ maer van hare eyghene natuere eñ ver-
stand schijnen opghesopen ende van nieuws opghehaelt te hebben: te weten/
Aenghesien dat sy alle Volckeren der aerden voor knechten/ voor hare Die-
naers/voor domme/sotte/oneerlicke/ellendighe/ beesten: haer selven daeren-
teghen voor Coninghen/alleen-wijse/alleen-rijcke/alleen-ghelucksalighe/eñ
alleen menschen houden ende uytgeven: Onder de welcke Philippus als eenē
Chrysippus, de Galerie(of wandel-plaetsen van dese wijnbrauwighe Philo-
sophen)schijnt te ondersteunen ende staende te houden. Maer sy seggen hier
teghen/dat sy daer toe gherechtight zijnde / met recht der wapenen over die
uytheemsche Volckeren heerschen/ghemerckt dat het voor goedt aenghéno-

men

mensis/door het recht der Volckeren / ende gebruyck /dat de verwinners de
verwonnene Wetten naer haer welgevallen stellen. Soo men dat moet aen-
nemen/Vorsten,[ghelijck men seker moet / als zijnde een oudt ghebruyck by
alle Volckeren] waerom schrijvē haer sich de Spaengiaerden sulck recht in
Nederland toe / aenghesien dat het Landt Philippo door erffenisse toecomt/
ende niet met wapenen/met gheweld/ of met die Spaensche bedriegerien en
is vercreghen? Maer den Tyran heeft liever ghehadt/alle dingen dat onder
dat boven te keeren;met oorloghe/met brandt/ met vernielinge alles te ver-
woesten/ende den Hemel met de Aerde te mingen/dan de Privilegien vande
Voorouderen afcomende(de welcke hy nochtans de ingeboren / dierbaerder
dan haer eygen bloedt ende leven sagh zijn)de Nederlanderen te laten. Daer-
om heeft hy ghemeynt dat hy desen wegh moest ingaen: Voor eerst dat hy de
selve als vyanden met de wapenen soude aentastē / daer naer haer vaderlick
recht soude benemē/eñ dat hy selve Verwinner/ de verwonnene nieuwe tafe-
felē eñ nieuwe Wetten soude geven. Duc d'Alba en heeft dat eertijds niet ge-
loochēt: de welcke de inlandsche oorloge alreede gestijft zijnde/eñ hy vele stedē
met over wreede oorloghe ontweldight hebbende/soo heeft hy ghesepdt/ ende
sich openbaerlick beroemt; Dat de Coningh niet meer het Recht van eenen
Prince/ of Vorst/maer van eenē Verwinner in Nederland en hadde. Daer-
om en heeft hy oock niet anders/ dan of het alreede over langhe volbroght
gheweest hadde/sijne wreede heerschinghe te wercke ghestelt/de alder onghe-
rechtighste Wetten ghegheven / het leven ende goedt van de alderbeste ende
cloecste Burgers verbeurt gemaeckt / het goed met openbaren uptroep ver-
coopende/het lichaem den Beul overleverende. Hoe? heeft opt eenighe Ty-
ran/of eenige vyandt / sulcks aenghevanghen? Heeft Gelo of Hiero van Si-
cilien sulcks ghedaen? Of oock den Pisistratus, sone van Hippocrates? Wy
lesen van de selve/dat hoewel zy met gheweld ende tegen de Wetten het rijc-
ke vercregen hadden / dat zy nochtans zedighlick ende naer de Wetten van
het vercreghene Landt gheheerschet hebben: ende hebben over sulcks door
haere heerschinghe de Republijcke van Sicilien beter ende gheluckiger ghe-
maeckt. Wat sal ic oor vande Lydiades den Tyran seggen? de welcke so hy in
de Stadt van Megalopolis vander Tyrannen ongerechtigheyt ende dertel-
heyd eenen grouwel hadde/heeft de selve haere vorige Wetten weder ghege-
ven / ende daer naer met den ghemeenen vyandt cloeckelick vechtende is hy
door haere welvaerd in den crijgh verslaghen. Als de Romeynen oock eene
Provincie met haere wapenen aen haer ghetrocken hadden / soo heerschten
sy over de selve met volcomene zedigheyd/ staetigheyd/ voorsichtigheyd ende
gherechtigheyd. Maer ghy/Philippe, en onthoudet u niet van ongherechtig-
heden/van geweld/van onse doodt/ende van den ondergangh van onse Wet-
ten: daer wy nochtans niet door oorloghe / niet door Tyrannie/ maer door
wettighe erffenisse ende recht des huwelicks in u besit zijn ghecomen. Dae-
om soo ghy het recht van eenen Tyran willet te wercke stellen/Philippe,doet
dat in Italien/dat al over langhe door oorlooghs recht u gehoorsaemt: Wilt
ghy voor Coningh ghehouden worden / zijt Coningh in Spaengien / of veel
eer te Ierusalem. Maer wilt ghy eenen Monarck zijn [waer af uwe spaen-
sche Waerseggers u al over langhe goede voorsegginghe ghedaen hebben]

zijt het waer ghy uwe oorloghsche brandstokinghen onder fult minghen/ soo ghy eenen grooten Dominator, of heerscher wilt wesen / zijt het in Asia, zijt het in Africa: want / wat ons aengaet / wy en kennen die alderhoofveerdighste name van u Rijcke niet; noch wy en nemen die alder ongerechtighste Wetten in onse vrye regieringhe niet aen. Wy en hebben gantsch geene ghemeensaemheyd met de Tyrannen: maer zijn ten uytersten van de selve verbremt ende afghesondert: Wy hebben eenen Hertoge ende Vorst/ ende dien wettelic; met de aldergerechtigste palen der Wetten bepalet: Ghy hebt oot ghesworen dat ghy sulck eenen waert / ende altijdt soudet wesen / doen ghy met uytnemende blijdschap ende hope van eenen peghelicken uwe blijde incomste in onse steden hebt ghedaen: als ghy in onse stedē tot groote vreught ende goede hope van eenen peghelijcken zijt ghecomen: als u eenen pegelicken met de hooghste eere ende dienstwilligheyd aennam ende omhelsde: Doen hebt ghy u/naer de wijse/voor al het volck op de alderheylighste Euangeliē met eenen heylighen Eedt verbonden/ dat ghy de rechten der Voor-ouderen voor goedt soudet houden / ende dat ghy niet eene van die Wettē soudet veranderen. Doch op dat ick niet sonder oorsaecke onse vryheyd soo dickwils en schijne te noemen/ende soo dickwils daer af te spreken/ sal ick seggen wat onse Vryheyd is / ende wat sy begheeret. Want ick gheloove/ Alderdoorluchtighste ende Maghtighste Vorsten, dat Philippus de ghedachtenisse der selve al over langhe uyt den sinne ghestelt heeft / ende dat hy wel meynt dat sy het teycken van de Hoere Tanegrea is [het welcke Clodius, boose Roomsche Burghers sijne Vryheyd naemde] ende dat hy ende sijne Spaengiaerden niet alleenlijcken het beeld vande licentie of toelatinghe en hebben; maer de selve al te samen/als de Goddinne ende Venus van haere begeerlickheden eeren. Doch ick houde dat in het Recht/ Wetten/ gherechtigheyd/ ghewente ende seden van onse Voorouderen onse Vryheyd bestaet. Ick sal het segghen/soo het u belieft/ ende sal haer eenighe van de selve in den sin bringhen/ op dat ghy / Vorsten, mooght weten wat het voor Rechten zijn / voor de welcke wy (als voor al ons welvaren) vechten / sonder eenigh geslachte van doodt te vreesen.

Nederlandsche Vorsten.

I.

Niemandt moeten sy teghen de VVetten der Steden, of openbaere Recht-camer, in het Recht trecken, ende moeten eenen yegelicken maght geven om sich met Voorspraken te verdedighen.

II.

Gheenen Vremden of Wtlander en moeten sy openbaere Ampten laten bedienen.

III.

Sy en sullen niemant met de hooghste weerdicheyd ende authoriteyt over de Provincien stellen, die van haer bloed ende maeghschap niet en zy.

IV.

Sy en moeten den staet der Republijcke op haere eyghene authoriteyt door uytgheven van Brieven of Placcaten niet veranderen; sy en moeten niet nieuws inde selve voortbringhen.

V.

Buyten de openbare verwillinghe der Staten en moeten sy geene schattingen eysschen; sy moeten haere ordinarische incomsten hebben, ende met de selve moeten zy te vreden wesen.

VI.

Sy en moghen sonder verlof vande Staten der Provincien geen Crijghsvolck inde Provincien ende Steden bringhen.

VII.

Het geldt en moghen sy sonder toelatinghe der Staten nemmermeer opsetten of af setten.

VIII.

Eenen ongbehoorsamen ende schuldighen Burgher en moghen sy noch met boete, banden, noch slaghen, niet bedwinghen, sonder vorigh ondersoeck ende vonnisse des Magistraets.

IX.

Eenen misdadighen, hoedanigh de misdaed magh wesen, die van den Rechter veroordeelt is, en mogē zy uyt de Provinciē tot andere straf-plaetsen niet leydē.

X.

De welvaert des volcks zy hare hooghste Wet.

XI.

Soo eenighen Prince vertrocken is, soo hy met gheweld, onrecht, of bedrogh, den staet der Republijcke onrustigh ghemaeckt heeft: Alle de Staten ende Burgheren moeten hem ghehoorsamheyd weygheren, ende sullen vry en ongehouden van haeren Eedt wesen: Sy sullen eenen Oversten in sijne plaetse stellen, tot dat hy tot beter sinnen ende sachter regieringhe is ghecomen.

Dit zijn de voornemste Wetten [hoe wel dat daer noch andere dierghelijcke Wettē zijn] door de welcke tot nu toe de Nederlandsche Vryheyd veylseer/ ende langhe gebloeyt hadde. Siet ende aenmerct nu doch/ Vorsten, wat ick van de gheweldighe ende alderongherechtighste heerschinge van Philippus ghesepdt hebbe/ ende noch sal segghen/ hoe de selve reghel-recht tegen onse Vryheyd/ ende met eenen teghen de gherechtigheyd selve strydet. Het en is niet van noode dat ick met vele bewijsredenen bewijse het gene dat ick alreede al bewesen hebbe/ dat Philippus de wetten van Nederlandt verracht heeft/ ende dat hy heel Nederlandt met louter gheweld soeckt te overstulpē/ aenghesien dat eenen yeghelicken uyt de afghewoꝛpene Brieven van Alana, Ghesand van Philippus, dat vooꝛ ghewis ende seker heeft connen weten: de welcke uyt Vranckrijck aen de Princesse van Parma/ Gouvernante van ☞ Nederland schrijft: Dat het vast ende besloten by sijnen Coningh was alle de Privilegien van Nederland af te schaffen/ te besnijden/ ende dat hy de Nederlanders sulck eene Wet sal vooꝛschrijven/ dat anders gheene Wet en gelde/ dan die dooꝛ zijn bevel ende met sijnen raedt zy ghegheven. Ende daerom

heeft hy de Authoriteyt des Pausēs te hulpe gheroepen/ op dat de selve hem
van het gheloove houden/sijner ghesworene ghelofte/ende van sijnen hoogen
Eedt die hy ghedaen hadde de Nederlandtsche Wetten te onderhouden/sou-
de vrijden/op dat hy daer naer met de winden van dese ydele toelatinge sich
met volle seylen in de zee der Spaenscher Tyrannie gheheel soude mogen be-
geven/ op dat onder den schijn van de Roomsche Religie ende Heylicheydt
sulcke wreetheyd ende Tyrannie by de goede Vorsten ende alle Volckeren
der aerden soude schuylen. O onverswyghelicke ongherechtigheyd! O al te
onvoorsichtighen ende onweerdigen Vorst om te heerschen! Want wat had-
de van hem in de heerschinghe onvoorsichtigher of onbedachter connen ge
schieden/dan sich van den Eedt die hy sijne Onderdaenen ghedaen heeft te
willen vrijden. Soo onwetende in Landssaecken is Philippus, dat hy niet
en verstaet wat eene vaste verbintenisse der ghemoeden/ wille/ ende aller sa-
ken/tusschen hem ende zijne Onderdanen/ door onderlinghe trouwe eñ eer-
biedinghe des Eeds is te weghe ghebraght: Wat de banden der Wet eñ der
trouwe zijn/de welcke de Ampten van alle Vorstẽ/ des Raeds ende der On-
derdanen/Heeren ende Vasalen/aen een hechten ende binden. Want om de
selve oorsaecken daer den Vasal van zijn leen om is verballen/ is den eyge-
naer oock met recht vande eygenschap van het selve versteken: dē Vasal en
is niet ghehouden hem ghelofte te houden/ noch hem onderdanigh te wesen/
soo hy ghelofte te houden/ende de rechten des Leens/ den Vasal weyghert.
Domitius den Orateur seyde eertijts: VVaerom soude ick u voor eenen Vorst
houden, aenghesien dat ghy my voor geenen Raedtsheer en houdet? Dien Lu-
cius Crassus seyde seer wel: Soude ick u voor eenen Burghemeester houden, als
ghy my voor geenen Raedtsheer en houdet? Waerom en souden wy oock niet
eenstemmigh seggen; VVy en kennen Philippum voor geenen Coningh, die ons
voor sijne Burgeren niet en kent; maer ons voor bysondere ende gemeene vyan-
den houdet. Soo streckt Philippum dese trouwloosheyd tot schade/ als hy
daer toe trachtet/dat hy de Staten ontlaste vande ghelofte ende Eedt hem
ghedaen; soo dat sy hem niet meer en behoeven voor haren Prince (of Vorst)
te houden ende ghehoorsamen/ maer hem met recht als eenen Tyran/ als
eenen gemeenen vyand des Vaderlands/connen verwerpen ende verfoeyen.
Want ghelijck sommige lieden door sieckte/ of door dommigheyd harer sin-
nen/de lieflickheyd der spijse niet en smaecken/ soo oock nu sulcke boosheyd/
lust ende begeerte om al zijns herten bedencken te wercke te stellẽ/Philippum
ende andere Tyrannen heeft bevangen/ soo en sien noch en bevroeden sy niet
wat haer selve in die boose begeerte van die ongerechtighe heerschinghe nut
of onnut is/maer worden van de wreetheydt harer naturere tot alderhande
boosheden ende strafweerdige dinghen vervoert ende ghedreven. Maer met
wat ghemoedt/met wat wille/met wat beweginghe/Philippe, hebt ghy soo
grooten grouwel van onse Wetten connen crijghen/ soo verre van de selve
wijcken/dat ghy om de selve uwe Trouwe ende Gelofte (die alle goede Vor-
sten heyligh ende onverbrekelick/jae als den grondtsteen aller gerechticheyd
ghewent zijn te bewaren) soo schandelick soudet schoffieren/ verbreken ende
verwerpen? waren sy ongherechtigh? Bestonden zy uyt onbillickheyd? Of
vercorten zy eenighsins uwe weerdigheyd eñ Spaensche Majesteyt? Maer/

 de

de Keysers / Coninghen / Princen uwe Voorouders [ongetwijfelt voor u in weerdigheyd haeres Rycks / in lof / in glantz ende uytnemenheydt haerer daden te stellen ende rekenen] die hebben die haer selven ghemaeckt eñ voorgheschreven / ende soo voorgheschreven / dat sy gherechtigh ende eenen goeden Vorst betamende waren: met de welcke de ghemeene welvaert der Nederlanderen ondersteunt ende ghevest moght zijn; de gheluckfaligheyd eñ langduyrigheyd van onse Republijcke gheschickt ende ghegrondt soude moghen blijven: om de selve te maken heeft dien grootmogenden Keyser / uwen Vader / ende alle uwe Voorouders meer vlijt / neerstigheyd / sorghe / cloeckheydt ende wackerheydt te wercke ghestelt / dan ghy / Philippe, om de selve om te stooten ende om de heele Republijcke te verderven met uwe Tyrannie eñ ghewelt / ghedaen hebt. Want die goeden Vorsten verstonden wel [het welcke ghy ende alle Tyrannen ghewent zijt te loochenen ende wederstaen] Dat het eyghene Ampt van goede Vorsten is / altijd ghedachtigh te wesen / niet alleene wat haer toevertrouwt is; maer oock hoe verre dat het haer toevertrouwt is; Sy zijn steeds indachtigh dat sy den persoon van de heele Republijcke vertoonen / ende dat sy de weerdigheydt ende welvaert der selve behooren staende te houden; De Wetten in cracht houden / de Rechten voorstaen: ende op die uytnemende ende gantsch Coninglicke reden vande Coningh Theohadades te dencken / die seyde: Als wy alle dinghen vermoghen, soo ghelooven wy dat ons slechs de lovelicke dingen zijn geoorloft. Daerom schreef Antigonus de derde Coningh van Macedonien aen sijne Steden; Dat soo hy misschien met Brieven of Placcaten wat geboodt of vercondighde dat met haere Wetten scheen te strijden / dat sy hem daer in niet en souden gehoorsamen; maer souden haer laten voorstaen / dat hy door eenighe onwetenheyd ende dwalinghe ghemist hadde. Seker dit was eenen grooten ende uytnemenden Coning. De selve als hy by ge valle eenen hoorde segghen; Dat alle dinghen sonder eenigh onderscheyd den Coningen eerlick ende welvoegende waren, so heeft hy so wel heerlic als voorsichtelic daer by gevoeght; lae de Coningen der Barbaren: maer ons zijn de eerlicke dingen alleen eerlick, ende de gerechtighe dingen alleen gerechtigh. Dies gelijcks Themistocles van Simonide versocht zijnde / dat hy tot sijnẽ voordeele in het gerechte een ongherechtigh vonnisse soude gheven: heeft geantwoordet: Ghy en soudet gheenen goeden Poët wesen soo ghy de mate in het dichten te buyten ghinght: soo en soude ick oock geenen goeden Vorst wesen, soo ick yet teghen de wetten besloot. Siet ghy u selven nu wel / Philippe, in dusdanighe daden ende in alle de dinghen die van u gedaen zijn / van de Heydenen ende Wereldsche Coninghe overtuyghen: daer ghy nochtans voor Coningh / ende dat noch Catholijck Coningh / wilt gehouden wesen? Siet ghy wel dat ghy van sulcke ghetuyghen overwonnen wordt / die door de naturere geleydt wierden om de gherechtichheyd ende rechtveerdicheyd te onderhouden? Siet ghy wel dat ghy met het ghetuyghenisse van eenen yeghelicken ghedwonghen wordt te bekennen dat ghy naer de Tyrannie ghetrachtet hebt / ende noch trachtet? Ende op dat ick tot andere dinghen nu voortvare / so en moet ick dit bewijs van sijne Tyrannie niet vergeten; dat Philippus van dien tijdt af dat hy eerst

over Nederland de regieringhe heeft begost te hebben / ghewilt heeft dat de
vergaderinghe der Staten in vreemde Landen souden gheschieden; Dat hy
de Raedtsheeren dickwils de bycomste verboden / verstropt ende belet heeft /
als sy van het ghemeene beste / als de wijse van doen is / inde Staet vergade-
ringhen wilden handelen. Want dien Raedt is tot eenen voorvechter van
de Wetten / bewaerder / opsiender / ende voorstaender der Republijcke / of ge-
meyne saecke ghestelt / de haven ende toevlucht der verdruckte. De ghene die
dat last opgeleydt was / Dat hy soude toesien dat de Republijcke onbescha-
dight blijve / dien en heeft Philippus inde vergaderinghe niet willen laten co-
men: Hy heeft besloten dat hy anderen raedt moest nemen / dat hy met dien
Raedt sijne raedt ende tyrannie niet en conde uytvoeren. Want hy hadde dat
van Tarquinio Superbo gheleert / die in het Roomsche Rijcke dese wijse ende
ghewente (vande Voorouders naergelaten) van alle dingen met den Raedt
te overlegghen / gheheel wegh ghenomen heeft / ende bediende de ghemeente
met den raedt sijnes ghesins: Ende naer hem Iulius Cæsar, die de Republijc-
ke verdruckt zijnde / sich selven eeuwigh Dictator, of Præsident, ghemaeckt
heeft / de vergaderinghen verboden / die Augustus daer naer de Republijcke
tot vrede ende stilte ghebraght zijnde / weder in haer gheheele heeft ghestellet.
De selve heeft Nero dien beruchten Tyran in het beghin sijns Rijcks we-
derom verboden. Want Philippus en heeft niet alleene de t'samencomsten
ende byeenroepinghe der Staten; maer oock der Edele ende Burgeren Co-
legien / Vergaderinghen / byeencomsten / ende societeyten / gehatet / verstoort /
ende ghescheyden / daer hy van alle goede Wetten ende seden; maer voor al
van het statighe Ampt der Staten als eenen goeden Vader ende ghetrou-
wen Momboor behoorde te wesen. Daerom soo ick / Vorsten, voortvaere in
het vertellen van de saecken die van Philippo seer schadelick in Nederlandt
ghedaen zijn / ghy sult openbaerlick sien dat hy de alderongerechtighste ende
onverdraghelickste regieringhe ghesocht heeft / ende dat hy tot sulck voorne-
men ghedreven is gheweest door zijn eergierigh ghemoedt / ende door den
uytersten haet teghen de Nederlanders. Ick weet wel dat ick van dingen
spreecke die over al berucht zijn / ende van alle menschen vertelt worden / en-
de dat die dinghen daer ick af vermelde / yeder meer bekendt zijn dan mijn
ghemoedt can bedencken / of mijne tonghe uyt spreecken. Ick sal nochtans
bysondere saecken te kennen gheven / hoewel dat mijne uytspraecke uwe we-
tenschap gheensins en sal connen ghenoegh doen. Want my en dunckt niet
dat oyt op der aerden van booser ende snooder stuck ghehoort is / dan dit
stuck van Philippus gheweest is / als hy de edelste vande Staten niet alleene
en heeft gesocht te scheyden ende verstropen: maer oock te dooden ende ver-
moorden; Ende dat op dien tijdt als sy hem (als ick ghesedt hebbe) de ne-
ghenjarighe bystand met sonderlinghe weldaed / maer met meerder dienst-
willigheydt / opghebraght hadden: Dan oock als hy eerst in eenen heyme-
licken Raedt besloten hadde al de Nederlanders gantsch uyt te roepen / die
by hem ende sijne ongherechtighe ondersoeckers voordacht waren ghewor-
den van Religie verandert te zijne.

Want /

Want/op dat ick dat met swijghen niet voorby en gae/ eer Philippus de
Staten van rebellie/wederspannigheyd/ eñ Crimen læse Majestatis beschul-
dight hadde/heeft Duc d'Alba, doen men van den Franschen Vrede handel-
de/ Henrick den tweeden Coningh van Vranckrijck verclaert /dat Philippi
voornemen was niet alleenlick om de Edelste ende voortreffelickste mannē/
maer oock alle de Onderdanen om te bringē/die voordacht waren vande Ge-
reformeerde eñ ghesuyverde Religie. Philippus wilde soo veel duysent men-
schen vermoordē/ende als onnoosele Lammekens slachten/ die hem noyt e
onbillick woord ghegeven en hadden: jae die altijd sijn bevel met sonderling
goedwilligheyd ende dienstbaerheyd seer geeren ghehoorsaemt hadden: over
de welcke hy qualick een jaer naer het vertreck vanden Keyser hadde begost
te staen ende te heerschen: soo dat indien hy van dien tijdt af/eñ volgende dat
wreet beginsel/den loop van sijne tyrannie hadde mogen uytloopē/ wy sou-
den al over langhe in ons bloedt begraven ende versticket gheweest hebben.
Wie is onder u/ Vorsten, die van de waerheyd deser saecke twyvelt / aenghe-
sien dat de Coningh van Vranckrijck/die ick terstont ghenaemt hebbe / sich
niet en heeft ontsien de Prince van Orangien [doen hy met andere Vorsten
doende was om den Vrede van Passavien voor den Coningh Philippus te
maken] te verwittighen/dat sulck een overboos stuck in Philippi godeloose
raden was voorgenomen. Maer en denckt niet/ Vorsten, dat Philippus sulck
om de Religie voorgenomen heeft: Dat was zijn religie/dat hy sonde maer
te eenighen mensche in het leven te sien/die alle zijne raden/ al zijn voornemē/
niet voor suycker op en at/niet voor goed en hieldt. Dat liet zijne Religie toe/
daer en maeckte hy geene sonde af / soo vele duysenden onnoosele Burgheren
te vermoorden / op dat met eenen al de Edele ende voorneemste van Neder-
land soude omgebraght wordē: Daer en maecte hy geē sonde af/inde oorloge
der Maranē hondert Coopliedē van Granaten vast te setten/eñ des nachts
door oploop de selve al te samen de kele af te snijdē eñ te vermoordē: Niet om
dat sy voordacht waren van ghesintheyd: (want sy hadden altijdt Roomsch
Catholijck gheweest)maer om haer geld ende groote rijcdommen: want die
onder de selve minst van vermoghen was/die was wel vijftich duysent Du-
caten rijck: welcken schat Philippus terstont gewesen heeft in sijne schat-ca-
mer ende geldtkiste ghebraght te worden.

Ende dit zy van Philippo selve/als het hoofd ende Bou-meester van onse
qualen cortelick ghesepdt: Laet ons nu tot die tijden comen die ghevolght
zijn naer dat hy uyt Nederlandt in Spaengien is vertrocken: O dit zijn
droeve ende door veel jammeren doodelicke tijden! Tijden welcker gedach-
tenisse yder goedt Patriot ende Vaderlander / eenen schrick op het lijf doet
crijghen. O is dat niet eene ellendighe saecke/dat de Spaengierden/ Mara-
nen ende halve Maranen/soo veel rechts(of veel eer gewelds) over ons ghe-
hadt hebben/ dat niet teghenstaende dat wy bereydt waren onse middelen/
welvaert/Vrouwen/kinderē/eñ levē voor den opperstē algoeden GODT/
ende voor onsen Coningh te laten/dat wy (segghe ick) soo schielick voor Re-
belle/wederspannighe/ godeloose/ ende Ketters verclaert worden: Eñ naer
veel terginghen/hitsinghen ende onrechten / niet van eenen Campvechter/
noch met eenen stoot ter aerden gheworpen worden: maer met vele wonden

ghequetst

ghequetst zijnde/hebben wy qualick onse ziele onder die schadelicke vyanden connen af bidden ende behouden. Laet ons nu doch eens die Campvechters vervolgens sien [naer dat ons het verbolgh des tijds de selve sal vertoonen] die Philippus tot Overheeren van Nederland uyt sijn Spaengien heeft ghesondẽ/niet om dat sy ons heelsame wondhelpselẽ soudẽ wesen; maer op dat sy als bytende Corrosyven wt dien winckel alles bedroghs ende aller boosheyd/de selve noch meer souden opbyten ende grooter maecken. Nu/soo dat waer is dat de Politycke segghen/ dat men de natuere ende gheneghentheyd vande Vorst wt den aerdt ende seden van zijne vrienden/ende de ghene die hy tot sijnen raedt ende dienst gebruyckt/kennet; Laet ons eens sien hoedanigh de Coningh van Spaengien is/wt de Overheerẽ die van hem in Nederland zijn ghesonden. Want doen Philippus vaste Fondamenten ende grondvestẽ van sijne wreede heerschappie geleydt hadde/ heeft hy besloten in Spaengiẽ wederom te keeren/ op dat de Nederlanders alderhande ellende door sulck mededienders souden lijdẽ/ende dat de Coningh sich als afwesigh ende daer af niet wetende soude moghen houden.

Voor eerst heeft Margareta, Princesse van Parma, de heerschappie over onse Landen ghehadt. Dit was eene schalcke Vrouwe/ seer begeerich naer de Spaensche tyrannie/die daghelijcx met verscheydene claghten ende beschuldinghen des Coninghs haer grooter maeckte: de Coningh hadde haer bygevoecht den Cardinael Granvelle [eenen man haer overtreffende in verkeertheyd/bedriegelickheydt/twistgiericheyd/ van verstande ende ghemoede] om haren medehelper ende geselle op desen wegh der Spaensche tyrannie te wesen. Dese twee waren de Vorsten ende Werckmeesters van soo veel beroerten: Al dese inlandsche Oorloghen zyn van dese twee ghebooren/te weghe ghebraght/ende aenghevanghen. Ende ghelijck Helena den Troyanen/ so hebben dese twee onse republycke/de oorsaecke van oorloghe/ oorsaecke van hare Peste ende verderf/ gheweest: want het ghene dat Philippo te voren met heftigher strenghigheyd ende gheweld swaer om doen was/ dat hebben dese door bedriegerien/ laghen ende ondercruppinghen volbroght. Dese in het eerste als sy het saghen dat niet haer voornemen meer en conde voorderen/ dan onder eenen schijn van Religie alle dinghen teghen onse Wetten eñ Privilegien te doen/so hebben sy nieuwe Bisschoppen met eenen nieuwen vondt die in Nederland ongebruyckelick was/ghestelt: die wierden in de grootste ende voorneemste Steden/als Spieden van ghemeene ende bysondere saken ghestelt: sy verspieden eñ broghten aen den dagh wat eenen yegelicken voornam ende dede: de gene die voordacht warẽ van naerlatinge der Roomsche Religie/ ruckten sy terstond in dẽ Karcker of gevangenisse/van daer tot seer wreede straffen/ende eyndelic broghten sy die ter doodt/ haer goed ende middelen al aen haer ende aen der Coningh schat-camer wijsende: Door dese oorsaecke is gheschiedt dat die meeste van cante gheholpen wierden/ die alle vlijt ende neerstigheydt deden om het ghemeene beste voor te staen/ die de ghemeene vryheydt ende gherechtighe Wetten voor de versoeyelicke aenslaghen der Spaengiaerden scheenen te kiesen/ stellen ende verheffen. Dat was het heyligh voornemen van Philippus ende sijne Spaengiaerden. Dit was de heylighe Inquisitie, die haere boose stucken ende straet-schenderien

sulckie namen ghegheven hadden/ die noyt van te voren in Nederlandt noch
ghehoort/noch ghebruyckt/ hadden gheweest; die ghelijck water regel-rechte
met den aerdt ende natuere des vyers strijdet / teghen onse Wetten streden:
Aenghesien dat niemandt door de selve tot de Religie met geweld ende doodt
en magh ghedwonghen worden ; maer door dese bloedighe oordeelen der
Spaensche tyrannie wierdẽ selfs de Voorstaenders vã ons Vaderland door
valsche beschuldinghe/met hare Huysvrouwen ende kinderen/tot openbare
straffen/vyer ende sweert/ghebraght. Het selve plaght Tarquinius Superbus
dien Tyran(daer wy te voren af spraken)in diergheliycke saecke seer ernstigh
te doen:welckes zeden ende daden Philippus niet alleene en schijnt sorghvul-
digh waer te nemen/maer ooc door naervolginge diergelijcke te doen. Want
dien Roomschen Tyran/op dat hy sich van yder soude doẽ ontsien / nam al-
leen kennisse van de lijfs saecken/sonder eenigen raedt:ende onder dien schijn
doodde/verbrande/ende nam hy alle de ghene haer goedt af/ daer hy eenen
haet of naerdencken op hadde/of daer hy eenen buyt af verwachtede. Dit
socht Philippus ende al de andere Raeders sijner boosheden in Nederlandt te
doen/door dien dat sy haer lieten voorstaen / dat niet voorderlicker noch be-
quamer en was om hare boose stucken de decken : ende al het voornemen eñ
doen[soo wel het ghemeene als het bysondere aengaende]van eenen yegelic-
ken van ons te ontdeckẽ/dan dat sy dese nieuwe surge van de Religie te hou-
den ende bevrijsen/schijnen met grooten vlijt aenghenomen te hebben. Want
daer en is geene erger sake/daer en is niet dat den mensche meer misquaems
ende schade ghewent is aen te bringhen / dan het ghene dat onder schijn van
eenigh groot goedt of nuttigheyd te weghe word ghebraght. Maer/eer dat
ic voortvare om te bewijsen hoe seere dat die instellingen eñ Wetten der In-
quisitie teghen onse Wetten streden / hoe seer sy onse Privilegien ende onses
Lands welstand ende welvaert swackten/sal ick vry uyt bekennen / dat de
Keyser wel vã te vorẽ/daer toe door veler raedt beweeght zijnde/de Spaen-
sche alderwreetste Inquisitie in Nederland heeft willen inbringhen/eñ som-
mighe nieuwe strenghe Wetten de sake der Religie aengaende heeft willen
stellen : Maer als hy sagh dat dese dingen niet en conden volbraght worden
sonder de aldergrootste veranderinghe van onse Republijcke ende heerschin-
ghe/ende dat hy verstaen heeft dat al die dingen onse Wetten teghen waren/
met de selve streden/is dien goeden Vader eñ behoeder van ons Vaderlandt
van sijnen voorghenomenen raedt af ghestaen/ende heeft door den goeden eñ
heylsamen raedt der Staten[die hem dicwils hadden bewesen waerom die
dingen sonder schade eñ ondergangh onser Wetten ende Privilegien niet en
conden ingesteld worden]de sake ongedaen ghelaten. Soo dat een yder seer
claer can sien eñ kennen/dat de neerstigheyd die dien goedẽ Vorst daer in ge-
daen heeft/de sorghe die hy daer voor ghedraghen heeft/ dat die veel eer ghe-
schied zijn om ons te behoeden/eñ het gemeene beste te voorderen/dan om te
schaden. Maer de Keyser doodt zijnde/heeft Philippus dat eerste voornemen
ende raedt der Inquisitie/al langhe naer gelaten ende verworpen[als eenen
vasten grond ende sterckte van sijne bedriegherien ende hinderlaghen] we-
derom opghestelt/ende toegheselt; soo dat het scheen dat hy den staet onser
Republijcke met sijne alderschadelickste Wettẽ met eenen aenval crachtigh
wilde

wilde om keeren. Want/onser Staten raedingen/ redenen/ versoecken ende onse Wetten veracht hebbende/ heeft hy ghewilt ende gheboden dat het soo soude gheschieden: Dat nieuwe Bisschoppen over de groote Steden souden ghemaeckt ende ghestelt worden. Dese de incomste van vele Abten verminder thebbende/de Wetten ende Previlegien der voorneemster Geestelichepd/ maer voornemelick de Bisschop van Camerijck/eñ den Bisschop van Luyc ghes wackt ende afgheschaft hebbende/ leefden veel costelicker ende rijckelicker dan de selve. Hy heeft oock besteld dat de selve noch neghen Canonicken souden byghevoeght worden/die van sulck slagh ende van sulcke naturere eñ aerdt waren: Wt die neghen souden voornemelick drie vande strengste ende wreetste uytghesocht worden/die ghestadigh met ernst de Inquisitie souden te wercke stellen. Ende/ dat noch veel slimmer ende veel onverdraghelicker voor onse Vryhepd is/dese Bisschoppen en soudē niet alleene op Statē vergaderinghen comen; maer souden daer de meeste stemme hebben: Soo conden dese verwerders ende ontrustighers van de Nederlandtsche vrede ende ruste lichtelick de beste ende voorderlickste Wetten ende radē der Staten teghenspreken/ ende de selve soo vele crencken ende swacken als den Coningh Philippo goedt docht: sy conden oock de Spaengiaerden/ vyanden van ons Vaderland/te kennen geven al wat de Staten voornamen. Want de meyninge ende wille van Philippus doen hy de selve instelde/ ende in Staten vergaderinghen toeliet/en was niet om dat sy de heylsame eñ goede raden souden toestaen/of soo sy selve wat conden stellen of raden dat tot welvaert der ghemeene saecke moght dienen/ dat sy sulcks souden doen; maer om dat hy door de selve de eenighepd onser Staten ende de overeenstemminghe der radinghen soude verwerren/ verbijsteren/ ende sulcke raedinghen op de baene bringhen die tot sijne tyrannie meest dienstigh waren. Soo verstaet ghy dan nu ghenoegh/ Alder vredichste ende Doorluchtighste Vorsten, waerom dat de Staten dat nieuwe voornemen van Philippus hebben moeten weygheren eñ versoepen/ende hoe het selve met onse Wetten streedt. Doch al en ware het maer om dese eenighe oorsaecke/ soo moest het haer gantsch tegen staen/ dat vremde Spaengiaerden ende Italianen/ tot sulcke Bisschoppen moghten vercoren worden. Wy saghen ende hoorden dagelicks in onse Staet vergaderinghen ende raeden/het wtvaeghsel ende grondsop van die vremde gastē/ die verre van de natuere der Nederlanderē vervremt wāren; daer nochtans onse Wetten/op dat sulcks tot geenen tijden in Nederlandt soude geschiedē/ (als wy te voren ghesepdt hebben) besloten ende geboden hadden/ dat het onse Prince/of Vorsten/niet gheoorloft en is toe te laten/dat eenighen vremdelingh tot Lands saecken ende raden soude toeghelaten worden. Door dese schalckhepd ende bedrogh socht Philippus andere Wetten in onse Republijcke te bringen/die met onse Wetten streden: onse Wetten te vernietigen/ ende de sijne in de plaetse te stellen/ ende eenen nieuwen Raedt in Staten vergaederinghe te hebben: want hy en conde den raedt der Staten niet tot sijne tyrannie misbruycken. Voorder/ en wil ick de ongheloovelicke wreethepdt ende strengichepdt van dese nieuwe instellinghe die dese drie Inquisiteurs (of ondersoeckers) daghelicks te wercke stelden/ niet overslaen.

Men sagh daghelicks die drie helsche Rechters een wreedt gerechte op haer
selven houden/dat van den Raedt der Steden ende Provincien was afghe-
scheyden. De gemeene authoriteyt der Overheyt verachtende/ hebben sy op
eene nieuwe wijse van rechten de schuldighe(soo sy het naemden) vervolght/
beschuldight/veroordeelt/sonder yemant van haer den alderminsten middel
om sich selven te verdedighen toe te laten/ sonder eenigh appel of beroep op
de hoogher Overheyd te lijden: maer zijn op haere eyghene handt niet haer
hoofd ende op haere eyghene sinlickheyd voortghevaren/ ende ghebruycken/
alsoo het haer luste/ ongehoorde ende onghewoonlicke straffen aen lyf en
leven van sulcke liedē/daer sy af moghten gedroomt hebbē/ dat sy de Room-
sche Religie/onteert of cleyn gheacht hadden/ of die sy selve door de alder-
schelmachtighste bedriegerien ende verschalckinghen/beweeght ende gepor t
hadden om yet te doen waer door sy voordacht souden worden van Religie
verandert te zijne. Want sy hadden voor eene wijse/dat sy daghelicks sekere
Boeckbinders met Boecxkens ende Schriften/die teghen de Roomsche Re-
ligie streden/uytmaeckten/ende aen de Edele ende voorneemste der Provin-
cien sonden/op dat soo sy die cochten/ dat sy dan terstond als schuldigh van
Ketterie ende valsche Religie souden beschuldighet ende verwesen worden.
Even als men van het wreede ende bloedtdorstende dier Hyæna vertelt/ dat
het om de menschen ende Herders wt de Bosschen ende schuyl-plaetsen tot
heyn wt te locken/ende daer naer te verslinden/ haer gheween ende gheroep
naer doet. Is dat/Doorluchtighste Vorsten, de Religie ē godvruchtigheydt
tot tyrannie niet te ghebruycken? Is dat den stand der Republijcke niet te
veranderen/noch yet dat met de Wetten ē teghen de authoriteyt der Sta-
ten strijdet in de selve te vernieuwen/ naer het goedt dencken van Philippus?
Is dat eenen schuldighen Borgher met boeten/banden of slagē niet te straf-
fen teghen de Wetten des Vaderlands/ende teghen de authoriteyt ende aen-
sien des Overheyds? Is dat eyndelick den misdadighen in het gherechte te-
ghen de Wetten ende gewenten der steden/of van de openbare Rechtplaetsē
niet te vervolghen/ende niemant vryheyd te weygeren om sich selven te ver-
dedighen? Soomen ondertusschen(het welcke ick gantsch wederspreke) Phi-
lippo ende den Paus moet toestaen datmen om de veranderinghe der Reli-
gie/in Nederlandt sulcke wreetheydt ende fellicheydt heeft moeten te werck
stellen. Maer wy segghen [het welcke vele met ons sullen ghetuyghen] dat
vele Nederlanders wreedelick omghebraght zijn/ die gheene andere dan de
Roomsche Religie en kenden/noch en bekendē/ ende die niet en wisten waer-
om dat sy ter doodt verwesen waren: ghemerckt dat sy noyt niet teghen de
Wetten der Inquisitie misdaen en hadden. Ende aenghesien/Vorsten, dat alle
de claghten ende beschuldinghen die Philippus teghen ons doet meest hier in
bestaen: Dat hy bekent niet alleen dese invoeringhe der Inquisitie/ maer
oock dese langhduyrighe oorloghe/branden/blaecken/ombringhen/ als eene
ghewisse medecijne ende hulpe ghebruyckt te hebben/ om de ketterie uyt te
roeyen/ende voor de Roomsche Religie sorghe te draghen/ende de selve te be-
schermen/ so hoort doch met aendacht het gene dat ick wat breeder van dese
saecke sal segghen: wt het welcke ghy claer ghenoegh sult verstaen hoe seere
sijne overgroote erecheden/schalckheden/ ghevepnstheden ende hyppocrisien

onder

onder desen naem vande Roomsche Religie schuylen/ ende hoe voorsichtigh-
lick ende schalckelick dat Philippus syne Religie misbruyckt. Ghy weet dat
eertijds de Roomsche Keysers/ doē het Roomsche Rijcke begon te swacken/
in haere Tytels den naem/ende in haere daden de authoriteyt ende weerdig-
heyd van de grootste Pontifices, of Opperpriester gebruyckten/aen haer heb-
ben ghenomen: Ende nu siet ghy Philippum, die om sijn Rijcke te vergroo-
ten ende vestighen/met alle seylen/seylt/met alle riemen/roept. Want of hy
sich schoon den ydelen ende ledigen name vanden Roomschen Paus niet toe-
en schrijft/soo beschrijft ende bepaelt hy nochtans des Paus wille ende au-
thoriteyt met sijnen wille/believen/ende met al zijn begeeren ende pooghen/
soo dat wy het ghene dat dien seer treffelicken ende alderuytnemenste Poete
Virgilius seyde/dat den Keyser Augustus een ghedeelt rijcke met Iupiter (harē
oppersten Godt) hadde/ met meerder recht van Philippo moghen segghen:
Dat hy met dat groote Rijcke van den Roomschen Paus het sijne soo vaste
verbonden ende ghevoeght heeft/sijn voornemen/raedt ende wille met sijnen
wille ende suffragien (of stemgevinghen) soo ghevest ende ondersteunt heeft/
dat de Paus al wat hy wilt voor goedt houdt/toelaet/ghebiedt: soo dat men
wel soude moghen seggen/dat dese maght ende weerdigheyd vanden Room-
schen Paus in der daedt niet anders en is dan een Oracle van Delphis, dat
altijd Philippet. Want als Philippus begheerigh is naer groote Rijcke ende
ende machtighe Landen van andere Vorsten die hem dienstigh souden mogē
zijn/hy en gheve het maer te kennen/en schrijve aen den Paus ende diē Car-
dinaelschen raedt: wil ende ghebiede dat om het schenden of verswijmen der
Religie/de Coningh van Vranckrijck/of de Coninghinne van Engelandt in
haere Rijcken niet meer geleden en worden; dat de Wetten ende Privilegien
der Nederlanderen omgestooten wordē/dat sy selve met sware straffen om-
ghebraght/ghedoodet worden/haere goederen dien toecommen die deselve
aenslaet; dat is/dat zy mijne moghen wesen: Dien grooten Iupiter sal het
terstont toestaen/ende als met het godelicke gardeken den eysscher Philippo
al het besit van al die andere geven. Ende dit dunckt haer wettighe oorsake
ghenoegh om de oorloghe te voeren/ende alle wreetheyd te pleghen/ om uwe
naergheleghene/maghtighe/Rijcken/ ende onse Rechten in te slicken: want
en denckt niet dat de Paus of sijne Cardinalen dat Philippo souden connen
of durven weygheren ende ontsegghen/ ghemerckt dat de Cardinalen meest
op die voorwaerde ghemaeckt zijn/dat sy Philippi voornemen ende begeerte
toestemmen/ende de selve nemmermeer/of selden/mogen tegenspreken. Ick
spreke de waerheyd/Vorsten, ende ghy wetet dat dit soo is; Dat Philippus
niet slechs met woorden in den Roomschen raedt en heersschet/ maer dat hy
sulcke mannen in den selven invoert/ die vaste beloven zijn Rijcke ende voor-
wenden met raedt ende daedt te voorderen: Dat hy vele Cardinalen over
vele ghiften/ [op dat ick niet jaerlicks onderhoudt en segghe] gevet ende toe-
stieret: Dat hy den Paus ende de Cardinalen dickwils met zijne ongunste
ende toren dreyghet/ende openbaerlick seght/ Dat hy andere voorstaenders
vande Roomsche Religie sal versoecken/ soo sy hem het gene weygheren dat
hy begeert om sijne tyrannie te vestē. Want hy wilt dat alle zijne boose stuc-
ken/overvallinghen/ af dringinghen/ doodtslaghen ende Tyrannien vande

Roomschen Paus opentlick voor goedt vercondight ende ghehouden wor-
den. Hy achtet dat het onrecht is dat hem yemant erghens in tegenspreke/
door dien dat hy sijne authoriteyt / aensien ende weerdigheyt soo groot ach-
tet/dat de ghelucksaligheyd van heel Kerstenrijck/ de welvaert/ leven/ Vry-
heyd/huys ende hof/middelen ende geluc/van alle mensche sijne heyligheyd/
gheloove ende maght moet toevertrout wesen. De Pausen Sixtus Quintus,
ende Gregorius de veertiende/ hebben wt het Mausolæum van Traianus, die
crachteloose blixemen ghedondert tegen den Persoon/ Rijcke ende besit/van
den Coningh van Vranckrijck / Philippus die oorsaecken tot toecomende
oorloghen soeckende. Als de Paus Sixtus de vijfde [die wijser ende
goedhertigher was] daer naer sijne laghen ende bedriegerien ghewaer was
ghewor den/heeft hy den Ban/ ongunste/ haet/ ende vyandtschap wederroe-
pen: Hier door scheen hy desen Coningh van Vranckrijck teghen Philip-
pum seer toeghedaen te wesen/ waer door hy niet alleenlick veler afgunste/eñ
den wtersten haet der Spaengiaerden: maer oock zijns levens eynde heeft
gheereghen. Twee jaer te voren hadde Philippus door desen Paus te wege
ghebraght/dat alle Christenen die eene uyre of twee s'daeghs met gheboge-
ne knieden ende Kercken by de Altaren voor dẽ Pays (of Vrede) van Vranc-
rijck souden bidden/dat sy eenighe duysent jaren vergevenisse van alle haere
sonden ende misdaden souden vercrijghen: Ende dies niet teghenstaende en
schaemde hy sich niet daerentusschen te beletten/ verhinderen ende verbiedẽ/
dat de Paus de Legatien/of aendieninge/van den Cardinael Gondius, van-
de Maerschalck van Pila, ende den Hertoge van Nevers [om den Franschen
Vrede afgheveerdight] niet en soude verhooren: Hy geboodt daer beneffens
dat sijnen Ambassadeur/als vyandt terstondt uyt Roome soude vertrecken/
soo haest als die Vrede Ghesanten inde stadt Roome souden toegelaten wor-
den. Maer/wat was dat voor een stuck ende alderboosten raedt van Philip-
pus, waer mede hy lest naer soo vele bedeckte hinderlaghen ende heymelicke
conjuratien (of verraed-verbonden) in Vranckrijck sich tot openbare straet-
schenderie ende Parricide (of vrindmoordt) heeft begheven? Als door zijnen eñ
andere t'samenghesworenen raedt ende hulpe een Paepken wierdt uytghe-
maeckt/dat met een gheestelick cleedt becleedt zijnde/ met een vriendelick eñ
ghemeensaem ghemoedt/sonder eenighe gramschap of beroertenisse/ sonder
verschrickt te zijn door eenige vreese / zijn mesken in het lijf van dien grooten
Coningh van Vranckrijck heeft gesteken/die nochtans bloedtverwant was
vanden Coningh van Spaengien? Noch en hebben de Spaensche Pluym-
strijckers ende mondtkluyters niet ghevreest dit grouwelick stuck met eenen
schoonen naem te namen / segghende dat het was; Eene steke wt den Hemel
ghegheven. Desen moorder ende roover van des Coninghs leven is onder
het ghetal der Heylighe ghetelt: zijn bloedverwanten ende vrienden zijn/ als
wt het stof ende slijck/wt haren snooden ende verachten staet/tot groote sta-
ten ende Cardinaelsche eere door Philippi recommandatie/ gebiedenisse ende
hulpe/verheven. Die valle ende vlamme van het Kerstenrijck soeckt so sij-
ne Pestachtighe ende doodelijcke heerschinghe die hy met menschelicke ghe-
rechtigheydt niet en can vrijden ende staende houden/ met het momaensighe
ende blancketsel der Religie ende Catholijckschen naem te bevrijden. Daer-
om sal

om sal ick met u verlof/Vorsten, sonder lust tot lasteren/maer wt eene yveri-
ghe begeerte der godvruchtigheyd/ ende lust tot de velpdenisse der waerheyd/
u verclaren/hoe veel boose stucken/vriendt-moorden/ ende moedwilligheden
oock in Philippi eyghen huysleven schuylen / die al te samen met den Catho-
lijckschen name ende Religie bewimpelt ende bedeckt zijnde / voor heylige eñ
godtvruchtighe daden worden ghehouden. Om dat hy eenen Sone ende
wettighen Erfghenaem van alle zijne groote Rijcken soude naerlaten / soo
heeft hy met eene heylighe ende godvruchtighe toelatinghe soo vele verlofs
ghehadt/dat hy de Dochter ende Suster der Coninghen van Vranckrijck/
sijne wettelicke ende eyghene Huysvrouwe heeft wreedelick mogen dooden/
eñ in haere plaetse daer na sijne Nichte / daer hy Oom over was/ trouwen.
Het is oock Philippo door toelatinghe des Paus (God wouts door een hey-
ligh voornemen) gheoorloft gheweest sijnen Sone Carolum den Prince van
Spaengien te dooden/om dat hy de Nederlandtsche Vryheyd eñ onse Wet-
ten scheen goedtgunstigh te wesen; om dat hy het dooden ende ombringhen
van veel Vorsten niet gheheel en scheen toe te staen/eñ om dat hy seyde/ Dat
de Nederlandsche Provincien sijne waren; dat sy hem in het badt des Hey-
lighen Doops waren ghegheven. Het is Philippo oock gheoorloft gheweest
twee Vrouwen/de Coninginne van Portugael / ende Me-vrouwe Isabella
Osoria, in eenen selfden bandt des hylicks te hebben. Ende wat teecken van
eyghene ende bysondere oneerlickheyd en is op sijn leven niet gebrandt? Wat
schande ende onbetamelickheyd en clevet aen sijnen naeme niet? Nochtans
weet hy dit altemael te wapenen ende verdedighen met den eerweerdighen
ende godvruchtighen name van Catholijcks Coningh. Is hy de man die
andere tot Godes vrucht / oeffeninghe der Religie wilt roepen / dwinghen
ende verbinden? Darf hy om zijne Religie teghen de Religie van alle men-
schen oorloghe aenvangen ende voeren? Can hy de Religie van heel Vranc-
rijck / Enghelandt / Nederlandt/ende gantsch Kerstenrijck met ongehoor-
de ende overwreede straffen suyveren ende ontsondigen/ daer hy de selve met
soo vele boose stucken besoetelt ende bevlecket? Ick achte dat ghy nu ghe-
noegh verstaet / Vorsten, dat Philippus tot gheenen tijden niet en besluyt om
de Roomsche Religie te beschermen / eeren ende dienen / dat hy niet onder
schijn van eenighe godvruchtigheydt / tot voorstand van sijne boose stucken
en ghebruycket / ende tot alle voorvallende saecken en gheleghentheden van
sijne ongherechtigh ende eergierigh rijcke doet dienẽ. Hoe meent ghy dan dat
de Nederlanders sulcke wreedtheden langer hebben connen lijden eñ verdra-
ghen/ door de welcke alle staten van menschen; jae selfs de voortreffelickste
ende edelste | als waren sy beesten die sonder reden of sprake zijn | door val-
sche beschuldinghe van naerlatinghe der Religie daghelicks (tot verblij-
den aller Spaengiaerden) souden ghslachtet worden / op dat onse
Privilegien/ op dat onse Wetten / op dat onse Vryheydt / soude vergaen;
ende dat met haer leven / alle de ghene die de selve sochten voor te staen
ende behouden / souden sterven ende vergaen? Stondt ons die tyran-
nie langher te lijden / Vorsten? Was die Religie te houden? Was dit
momaensight ende blanketsel der godvruchtigheydt / tot ondergangh van
onse

ouse Vryheyd ende leven/langher aen te houden / ende voor goedt te houden?
Ick en dencke niet dat yemandt dat sal segghen. Daerom heeft den noodt
ende de welvaert aller Nederlanderen ten langhen lesten ghevoordert dat de
Staten/in dese sware voorvallen/de vervallende Republijcke souden begin-
nen te hulpe te comen/ende de alderwreetste voorwendighen van dese Bar-
barische menschen te wederstaen. Nochtans en denckẽ sy noch niet op ghe-
weld/wapenen/of oorloghe; maer lijd samer in onrecht zijnde dan men wel
soude connen gelooven/gaen den wegh der reden ende des rechts in / ẽn met
de alderupterste zedigheyd begeeren met eene Requeste (of Versoeck-brief)
van de Hertoginne van Parma, ende bemanen haer: dat so sy de Republijcke
wilt behouden/dat sy die nieuwe ende ongheloovelicke strengigheyd van de
Inquisitie naerlate/ende een weynigh die upterste woedinghe ontslaecke ẽn
verminderen. Maer sy worden by de selve veracht / met scheldredenen ende
lasteringhen wederstaen: sy worden Geusen (dat is / Bedelaers) ghenaemt.
Wat voor lieden? die lieden/die (of ick en wil niet leven) om de Vryheydt der
Republijcke/om het Vaderlandtsche recht / niet anders en begheerden dan
het gene datmen met goedt recht schuldigh was. Van wat lieden wierden sy
soo ghescholden? Van die lieden seker/die noch in Edelheyd van ghe slachte/
noch in overvloed van rijckdom/ de selve niet seere en overtreffen: maer in
cloeckheyd des ghemoedes/raedt ende vromigheyd/ veel onweerdigher dan
die wtnemende mannen ende Voorstaenders des Vaderlands waren. Ghy
sult misschien segghen: Het waren Onderdanen. Wat dan? Heeft eenẽ goe-
den Vorst opt de beden ende begeerten van sijne Onderdanen veracht? De-
ker de Coningh Artaxerxes Mnemon, Broeder van Cyrus, en heeft sich niet
alleene verledight om alle de gene die wat van hem begeerden te hoorẽ/ maer
heeft oock zijne Huys vrouwe belast dat sy ergens op weghe zijnde/de Ta-
pisserie van haere Coetse oft Staet-waghen soude wegh nemen / op dat sy
vande gene die wildẽ/bequamelic aengesprokẽ moght wordẽ. Titus Vespa-
sianus seyde/dat hy eenen dagh verloren hadde / als hy dagelicx niet yemant
van sijne Onderdanen eenighe weldaet ghedaen en hadde. Maer laet ons
dese schult ende lasteringhe de Spaensche versoepelicke en schandelicken op-
geblasentheyd ende hooveerdigheydt toestaen: Laet ons veel eer aenmerc-
ken in wat ghevaer dat de Republijcke ghecomen is/als noch het langhdue-
righ ghedult/noch de alderzedighste beden der Staten/ die groote wrevel-
moedigheyd ende moetwilligheyd niet en hebben connen versoeten ende ver-
sachten. Die alderbeste liefhebbers der Vryheydt / die voornaemste Heeren
houden aen: spreecken schier alle Spaengiaerden aen die in het Hof van
eenigh bysondere aensien waren/geven haer den benouden standt der Repu-
blijcke te kennen/biddende haer dat sy den Hertoginne ende den Coningh in
den Raedt ende met Brieven willen te kennen gheven / wat eenen duysteren
slagh-regen van inlandtsche beroerten ende twisten de alderbloeyenste Re-
publijcke met groote jammeren ende ellenden dreyghet / soo hy niet ghema-
tight en wordt met slaeckinghe van sulcke wreetheydt/bloedvergieten/ban-
ninghen/wtsendinghen ende beroovinghe van goederen. Maer als sy ten
langhen lesten oock met dien middel niet wt en rechten/ sy senden den Gra-
ve van Egmond als Ghesand aen den Coningh selve/ om met Brieven der

Staten

Staten eñ mondelinge den Coningh den staet der Republijcke te verklaren. De Coningh belooft ende seght hem toe: dat hy sal maecken dat alle dingen wel gaen naer den wensch van alle Nederlanders: maer met de Brieven die hy desen Gesandt mede gaf dreyght hy de Staten met veel wreeder straffẽ. Ende daer naer als de Keyser Maximilianus de tweede ende alle Vorsten des Heylighen Rijcks [van de Nederlanders tot die weldaed beweeght ende gebeden zijnde] voor de selve by den Coningh Philippum ende de Spaengiaerden intercederen (tusschen-comen / of voorspreecken) om vrede te knoopen en vesten / soo wordt haer gheantwoord: Sy souden voor haere eygene saecken surgen: de Coningh wist wel hoe hy over sijne Onderdaenen moest heersché. Doch laet ons die lichte dinghen overslaen / [soo het licht is met sulcke opgheblasentheyd eenen Keyser te antwoorden / ende de authoriteyt (of aensien) ende recommandatie (of gebiedenisse) van sulcke Vorsten te versmaden: soo het licht is eenen Vorst / ghesandt vande Nederlanders / te verachten / ende met ydele beloften den heunigh om den mondt te smeeren] Laet ons veel eer van die dinghen spreken / die swaerder van ondeught weghen. Als de Staten hierentusschen sien dat Philippi wreede heerschinghen toenemen / eñ tot onmetelicke groote comen / sy versoecken op de Hertoginne / dat met haren wille / authoriteyt / ende aensien / voor de tweedemael Ghesanten aen den Coningh ghesonden moghen worden; te weten den Marquys vanden Berghe / ende den Heere van Montigny: op dat sy oock met Oratien / voorspraken / ende beden / de overgroote onbeweeghlickheydt van des Conings wreet ghemoed / die hem gantsch ongevoelick maeckte / te versachten ende verdrijven. Maer / wat doetmen de Ghesanten? worden sy / naer de wijse / met eenighe eere of gifte beschoncken? Gheeftmen haer antwoorde? Staetmen haer haere begeerte toe? of / soo dat met eenigh recht can gheweygher t worden / worden sy ten mintsten heerlick verlaten? Och neen! De Marquis wordt met venijn uyt den weghe gheholpen: Montigny word van la Motte ende Medina wegh ghelevdt / ende opentlick onthalst. Soo worden de Gesanten van de Nederlanders / soo worden die doorluchtighe mannen / so worden die goede Vaderlanders omghebraght / ghedoodet! De Spaengiaerden en verbreken ende scheuren nu niet meer de burgherlicke Rechten; maer het recht der natuere / het recht der Heydenen / wort van haer gheschoffiert / gheschonden / ghebroken. Wat behoeve ick meer te segghen? waerom sal ick voortvaren / om te bewijsen dat onse oorloghe gherechtigh ende heyligh tegen Philippum is? ghemerckt dat eenighe boose stuck / dese strafweerdighe daedt / alleen ghenoegh verdient / niet dat wy ons selven verweeren: maer dat wy den Tyran selve eens in sijn Rijc van Spaengiẽ onderdruckẽ. Want dese wijse van doẽ dit recht der oorloge schijnet alle Volckeren der aerden van de nature selve / jae selfs vande onstervelicken GODT toeghelaten te wesen. Soo eenen Ghesandt van het volck van Roome op eenighe wijse beschadight was [so hy niet opentlick te vreden was ghestelt] de ghewoonte der Romeynen was die Stadt de oorloghe aen te segghen. Om dat haere Gesanten binnen Corinthen hooveerdighlick wederstaen waren / hebbẽ sy de Stadt omgekeert. Om dat hare Fidensche Ghesanten door bevel van Laërtes Totumnius Coningh van Veiento ghedoodet waeren / hebben sy beelden ende vpand zaele

gheset/ende hebben de Stadt ende volck van Veiento terstondt met bloedighe oorloge benouwt. De selve hebben de Tarentinen met eene jammerlicke oorloghe onder het juck haeres rijcks ghebraght/ om dat sy haere Gesanten wat te dertel veracht hadden. Maer wy gaen die dinghen voorby die voor onse voeten zijn / ende gaen tot die saecken die verre van ons zijn ghebeuret. Om dat in onsen tijdt Fregosius ende Rinco, Ghesanten des Coninghs van Vranckrijck/ ghedoodet zijn/de Keyser ooghluyckinghe/ of veel eer toeknickinghe/over dat onmenschelick stuck toende/ is schier in heel Kerstenrijck des oorloogh brandt ontsteken. Want de Romeynen hadde met haer exempel(of voordaedt)ende aldervoorsichtighste daedt eertijdts gewesen/wat den Keyser in sulck een gruwelick stuck hadde moeten doen/ want sy hebben Manlium ende Minutium, ende daer naer Fabium ende Aphronium, de vyanden overghelevert / om dat sy wat te lichtveerdigh haere Ghesanten misdaen hadden: het welcke van het Fecial, of oorloogs-recht was verboden. Ende dat recht der Ghesanten en is niet alleene met het menschelicke/ maer oock met godelicke/recht bewalt / ghelijck de heylighe Schrift ghetuyghet. Want ick weet voorseker dat geenen Vorst noyt met meerder strengicheyt de doodt of onrecht sijne Ghesanten aenghedaen en heeft gewroken / dan die de Coningh David, godelicke Prophete des Alderhooghsten/teghen Hanon Coningh der Amoniten ghebruyckt heeft/om dat hy sijne Ghesanten/om die schade aen te doen/den baert ende de cleederen half afgheschoren hadde. O hoe vele straffen/hoe vele bloedtvergietens / wat wreede ende onghehoorde dinghen zijn hier om geschiedet! Maer den dagh soude my ontbrceken/so ick al de geschiedenissen van sulcke dadē wilde verhalē: eñ als Aulus Varius (die voor eenen streughachtighen Rechter wierdt ghehouden) plaght te segghen/ als ghetuyghen bygebroght zijnde/ noch andere wierden ghenaemt/ Dese ghetuyghen(seyde hy)zijn ghenoeghsaem,of ick en weet niet wat ghenoegh sal wesen: Soo zijn van my exempelen/of voordaden / genoegh voortgebraght/ om te bewijsen hoe leelick dat het voor eenen Vorst/ende oock voor alle menschen zy / eenen Gesandt der Gemeente te dooden; Ende dat sulck eene booze daedt verdienet met oorloghe ende doodt ghestraffet te worden. Seker den name van Ghesandt behoort soo weerdigh te zijn / dat de ghene die hem voeren/ niet alleene in het ghebiedt van haere Bondtghenooten / maer oock tusschen de pijlen(sweerden/spiessen/ bussen)van haere vyandē behooren vry te wesen. Doch soo het eenigh tijdt gheschiet is / dat eenighe Barbarische menschen ende Vorsten/ door noodt of door eenighe andere oorsaecke beweeght zijnde/de Ghesanten harer vyanden ghedoodet hebben/ soo hebben sy dat heymelick ende met bedeckte lagen bestelt; Maer Philippus dien onmenschelicken Tyran van heel Kerstenrijck(ick en can my doch niet langher vermijden dat ick hem dien name niet en gheve)Philippus (segghe ick)doet dē Ghesandt van een onderdanigh/eñ niet vyandigh volck / met een open vonnisse der Rechteren verwijsen/doet hem openbaerlick vanden Beul onthalsen. Waerom? Om dat hy tot hem ghecomen was met eene Supplicatie of Bede-brief voor de welvaert van sijn Vaderland/ met een Legaetschap(als Ghesand)der Nederlanders. Hebben de Nederlanders dien Vorst noch connen lieven/beminnen/ghehoorsamen? Hebben sy sijne regieringhe noch willen

sen onderdanigh zijn? Och laci! als hadden sy alle dese verongheluckinghen
vergeten/soo verlanghden ende wenschten zy dagelicks naer sijne comste/sy-
ne tegenwoordigheyd te ghenieten was haer heftighste begeeren. Want dat
was met Brieven ende met Ghesanten verscheydenmalen ernstigh vanden
Coningh versocht: Dat hy eens in Nederland soude wederkeeré/ dat hy sel-
ve soude sien met wat wille ende ghemoedt eenen yegheluycken bereydt was
om sijne billicke ende eerlicke gheboden ende bevelen aen te nemen ende waer
te nemen; Hy selve/soo daer yet ware dat door der Overheeren wreetheydt
ende quaedtwilligheyd soo wel niet en hadden connen uytgherecht ende af-
ghehandelt worden/soude dat verstellen ende bestellen: Eyndelick soo daer
yet ware dat door sijner Onderdanen verswijmenisse ende sorgheloosheydt
vervallen ware/hy soude dat met sijne zedigheyd ende goedwilligheydt we-
der oprechten ende opbeteren voet stellen. Men heeft ten langhen lesten ghe-
meent dat de Staten door haere beden den Coningh daer toe beweeght had-
den/dat hy soude belooft hebben in Nederlandt weder te keeren ende dit al-
les te doene. O met wat vreught/blijdschap/ ende verblijden is doen het ge-
moedt van alle de Nederlanders overgoten. Met wat lust ende begheerte
hebben sy haren Coninghen (Vorst) en Prinses/ verwacht! Hoe groote was
de costelickheyd eñ ghereetschap die alle de Edele maeckten! Hoe sprongh het
ghemeene volck het herte van blydtschap in het lijf! Ende wie soude de on-
schattelicke oncosten berekené die de heele Republijcke met sonderlinge mil-
digheyd ende liefde ghewilliglick heeft uytghestort om twee vloten toe te
stellen ende costelick op te proncken / om in de eene Vlote den Coningh selve
met sijnen verstellenden Adel/dienaren/ende lijfwacht te voeren [de selve van
alle voorraed overvloedigh vervult ende voorsien zijnde/ dreef in Spaengié
op haer Ancker/wachtende om den Coningh soo haest als het hem ghelief de
in te nemen ende over te voeren] De andere Vlote was in Zeeland veerdigh
ghemaeckt om den Coningh tot meerder versekertheyd ende staet-pracht te-
ghen te varen / soo haest als hy te schepe soude ghegaen wesen. De ghene-
ghentheyd) goedtwilligheydt/ende sonderlinge liefde der Nederlanderen tot
den Coningh was soo groot / dat hoewel sy door sijne heerschinghe met soo
veel qualen ende ongheluycken; met soo vele ende groote ghevaerlickheden
door sijn bevel ende ghebodt hadden ontset / beroert ende verschrickt ghe-
weest/dat sy nochtans wenschen om hem (die sy ghestadigh afwesigh zijnde
met alle dienstwilligheyd eerden) in haer Vaderland/in hare Republijcke/ te
sien/aenschouwé/ontfangé/eñ met de armen van hare weldadé te omhelsen.
Ick hebbe naer mijn vermoghen die dingen meest verhaelt die geduerende
de heerschinghe van Margareta Hertoginne van Parma geschied zijn: nu
staen ons noch eenighe dinghen vande Hertoghe van Alba te segghen. Ick
sal voor eerst dit van hem segghen/ Dat ghelijckmen van Hannibal van
Carthagen verhaelt/dat hy/noch een kindt van neghen jaren zijnde/ sijnen
Vader voor den Altaer gheswooren heeft / dat hy altijdt vyandt des Room-
schen volcks soude wesen: dat oock soo desen Alba van natueren ghebooren
ende opghevoedt schijnt te zijn / om ons te haeten / ende ons verderf ende
ondergangh te wesen. Want hy en is niet ghelijck andere / als Viceroy,

of als eenen Stadthouder des Coninghs in onſe Landen ghecomen / maer
is als eenen vyandt met een groot gewapent heyr van Spaengiaerden ende
oude Crijghſlieden / wt de Coninghrijcken ende garniſoenen van Sicilien/
Napels/ende Milanen/in onſe Landt-palen ghereden. De Coningh hadde
den ſelven laſt ghegeven/ dat hy met alle ernſt ſoude voortvaren om de heele
orden ende ſchickinghe van onſe Regieringhe te beroeren/ ontſtellen ende te
verdraeyen: dat hy heymelick ende openbaer eenen yegelicken ſoude doodē/
die ſijne heerſchinghe wederſtondt: ende al de ghene ſoude ombringhen die
int't alderminſte de Roomſche Religie naerlieten/verſwijnden. De Coning
ſet deſen Overſten met ſulck ghebiedt over de Nederlanden / hoe wel dat hy
hem geenſins en beſtaet: hoewel dat onſe Wetten vereyſſchē dat de heerſcher
(als gheſeydt is) bloedtverwant des Overheers moet weſen. De Nederlan-
ders niet te min ontfanghen hem met de grootſte eerbiedinghe ende weer-
digheydt / ende hebben hem met de grootſte ghehoorſaemheydt ende on-
derdanigheyd in hare Republijcke ende Steden toeghelaten/ als ſy verſton-
den dat ſy van haeren Coningh/Prince ende Vorſt in de ſurghe/ beſcherme-
niſſe van den ſelven waren gheſtelt ende bevolen. Maer ſoo haeſt den Herto-
van Alba inde ſteden van Nederlandt is ghecomen/ heeft hy ons tot alder-
hande ellende ende jammer willen bringhen/ende heeft al op eene andere wij-
ſe ende middel dan de vorighe des Conings wille ende bevel geſocht te voor-
deren. Terſtont heeft hy alle de hoofden/voornaemſte/ende Edele/wt alle de
Provincien van Nederlandt ghebannen/uytgheſeydt/verdreven/die hare na-
men in de Requeſte (of verſoeck-brief) gheſtelt hadden/ of die in dat verbondt
van de Vryheyd des Vaderlands voor te ſtaē/als in het Troyaenſche peerd/
haer ſelven hadden laten beſluyten. Ende hoewel ghedurende de heerſchin-
ghe vande Gouvernante van Parma eene ontellicke menighte van menſchen
om de Religie met vyer/water/ſweerd/ende andere ſchandelicke doodt was
omghebraght: nochtans en docht hem dien wegh eñ middel noch niet goedt
ghenoegh / maer heeft gedacht datmen noch wel eenen anderen ſoude mogen
vinden door den welcken meer menſchen ſouden ghedoodet worden. Daer-
om heeft hy eenen anderen Raedt ingheſtelt / die het bewindt ſouden hebben
om al de gene te verwijſen ende ter doodt te bringhen die vande Religie ende
rebellie of wederſpannigheyd ſcheenen voordacht te weſen. Dien raet naem-
den ſy met ſijnen eyghenen naem den Bloedt raedt. Ende hoewel dat door den
ſelven de kele ende leven van ſoo vele menſchen wierden afgheſneden/dat het
ſcheen dat ſy ſeer haeſt heel Nederlandt met het bloedt der alder onnooſelſte
menſchen wilden vullen; nochtans en heeft het alderwreetſte gemoedt van
Alba niet connen verſadight worden / noch al dit bloedtvergieten en conde
ſijnen langhduerighen bloedtdorſt niet bliſſen. Want hem docht datter noch
niet menſchen bloedes ghenoegh vergoten en was / alſſer achtien duyſent
menſchen (die hy ſich beroemde alleen met banden/ ſlaghen ende ſweerden eñ
alderhande wreede ſtraffe vande Beuls omgebroght te hebbē) omgebroght
waren. So dat ick ſeker achte/dat Alba ſich door wreetheyd geluckigh heeft
willen doen naemen/als hy de wreetheyd voor ſulcke eere ende lof rekent: ge-
lijc wy van Lucius Sulla leſen. De ſelve heeft hem in het Triumvirat beroemt/
dat hy vier Legioenen vande andere zijde/die haer in eene gemeene hoeve op
zijn

Zijn gheloove hadden overghegeven/heeft doen ombringen/eñ dat hy andere wreede dadẽ gedaẽ hadde. Maer onder de dingẽ die wtmuntẽ onder de feytẽ tẽ door het toedoẽ eñ beleyd vandẽ Hertoge vã Alba gedaẽ/daer hy ſo ſeere af roẽt/draegt hy daer op voor al moed / dat hy twee vãde voortreffelickſte heeren den Graef van Egmond eñ Hoorne / eñ eenighe andere Edele van grooten huyſe/valſchelic van rebellie eñ wederſpannigheyd verweſen/ tot Bruyſſel vanden Beul heeft opentlick doen onthalſen. O hoe bitter waren die ſtraffen voor het Vaderland! Hoe ſwaer viel ẽzy voor alle vrome liedẽ! Doch al het gene dat ick van Alba ende van al die Overheerẽ van Nederland ſpreke/of noch ſal ſpreken/dat moet ghy ſoo verſtaen / Vorſten, Dat ghy u laet voorſtaen/dat ſy niet aenghevangen noch gedaen en hebben/ dat niet alleens met weten; maer oor met raedt / van Philippus is te wercke gheſtelt. Want de Poſten ende Boodtſchappers van die raden reden gints ende weder. Eñ ſoo alle deſe dinghen met wille ende raedt des Coninghs vande Overheeren ende Raedtſheeren niet en waren gedaen/ hy en ſoude ſeker de ſelve niet met meerder eere/ampten/ giften [als hy de ſelve wt het Nederland by hem gheroepẽ hadde] als tot lof van haren goeden handel/vereert ende begiftet hebben. Den Cardinael Granvelle heeft hy Viceroy (of Stadthouder) van Napels ghemaeckt. Alba heeft hy over het Rijcke van Portugael gheſtelt/ ende den ſelven als ſijnen Vader ghe eeret. Soo dat ick vaſtelick geloove / dat Alba ſelve bekennet/Dat hy door bevel ende gebied van ſijnen Coningh Philippus met ghewelt ende de alder ongherechtighſte wapenen den tienden ende twintighſten penningh van ons heeft ghe ſocht te crijghen. In welcken handel hy niet alleenlick vander Staten wille/ toeſtemmen ende believen / maer oock van de Wetten ſelve/ende vande reden is gheweken; als hy al de gene die teghen deſe ſijne overſchattinghen maer een woordeken van de Vryheyd ende Wetten der Republijcke voort en braghtẽ / terſtont met boete eñ doodt ſtrafte. Eene ſaecke heeft hy ſonder weten van ſijnen Philippus op ſijne eyghene authoriteyt ende maght ghedaen / dat hy eenen Burghermeeſter van Amſterdam / teghen ſijne alderongherechtighſte ſchattinge wat murckelende / twaelf duyſent ende vijf hondert Carolus guldens heeft afghemolcken. Maer Alba ſelve bekent dat dat onder ſijne bedriegerien moet geſtelt wordẽ: Laet ons tot grooter ende ghewichtigher ſaken comen. Neemt doch eens acht op de wreetheyd van deſen man; of/op dat ick beter ſpreke / van de alderverwoedtſte beeſte. Alba hy hadde van te voren het Burgherlicke bloedt ghe ſmaeckt/hy was begeerigh om het ſelve met groote teughen te drincken: om deſen ſijnen bloedtdorſt te ſliſſen/ hadde hy de kele van vijfthien vande voornaemſte Bruſſelſche Burghers vercoren; welcke Burghers / om dat ſy alleenlick met woorden ſijnen alderongherechtighſte overſchattinghen wederſtaen hadden/hy des nachts al te ſamen belaſt te verworghen. Maer hoort doch hoe veel vlijts/bedenckens ende tydes / Alba te coſte leyde om de ſtrafwijſen te verſieren ende beſtellen; ghemerckt dat hy als eenen goeden Beulmeeſter haer voorſchreef wat ghereetſchap beſt om te ſtraffen diende/ hoemen de ſelve moeſt ghebruycken ende ſchicken: want hy hadde den Beul (Meeſter Carlo ghenaemt) gheſeydt dat hy ſeventien ſtroppen ſoude gereedt houden/om die Burghers/daer wy af ſpraecken/te wurghen; Hy ſoude oock

soo veel Ladders veerdigh hebben van tien en twaelf voeten langh; hy soude des nachtes dat stuck wtvoerē. Doch Alba en is met dese sake niet voortghevaren: want doen alle dingen daer toe ghereedt waren/ ende dat de Soldaten die om de saecke seecker aen te gaen in de wapenen souden wesen/ ghereedt stonden/ so comt daer juyst eenen Bode die boodschapte dat den Briele van ons volck weder was gheereghen en ghewonnen. Weynigh tijds daer naer/ als hadde hy met vyanden te doen/ heeft hy seer wreede oorloghen aenghevanghen/ de voorneemste Steden beleghert/ overvallen / ende met de alder jammerlickste brandtstichtingen/ rooverien / ende grouwelicke moorden/ verwoest/ omghekeert/ wtgheroeyt: De overeencomingen/ verdragen/ conditien ende voorwaerden/ daer eenighe Steden op zijn gheloove op over ghecomen zijn/ en hebben hem al van sijne wreede straetschenderien ende onghehoorde boose stucken niet connen afkeeren. Als hy de Stadt Naerden inghenomen hadde/ soo heeft hy voor eerst vier hondert Burghers wt haere huysen voor het Stadthuys ontboden/ als of men haer van het Recht-huys wilde voorhouden; Dat yder van haer / om dat sy ter goeder trouwen met den vyandt verdraghen waeren/ onbeschadight aen lijf ende goedt souden wesen/ daer worden sy al te samen vermoordet: Van daer loopen de Spaensche Soldaten/ als wtgelaten zijnde/ om alle ontucht ende straetschenderien te doen/ ende hebben de eerbare Vrouwen/ Weduwen/ Maeghden eerst gheschoffiert/ vercracht/ daer naer vermoordet. De kinderen ende alder onnoselste suygheling hen/ die met haer onnoosel ghescrey het woeden van haers wreetheyd hadden behooren te versachten/ zijn aen Spiessen ghesteken / verscheurt/ in stucken ghesneden; welcke dingen soo grouwelick ende versoeyselick voor alle redelicke menschen geweest hebben dat sy noch dagelicks eenē schrick op't lijf crijghen/ als sy daer af hooren spreken. Ende wat is dat noch voor wreetheyd/ verwoedtheyd/ met de welcke hy Haerlem ende andere steden heeft vedruckt/ ende met haer bloedt vervult? Comt hier alle ghy Phalarides; loopt hier toe Busyrides, Sullæ, Nerones, Domitiani, Caligulæ; Aenschouwt/ zijt verwondert/ versleghen over de wreedtheyt van Alba! Is sijne wreedtheydt ende ghewelt niet groot geweest/ daer hy niet een lidt vry van boosheydt en hadde? Sijne tonghe was vol bedroghs ende meyneedigheyd/ sijne handen bloedigh/ sijne voeten waren snel tot den ondergangh ende verderf der Republicke: ende die leden diemen met eeren niet en magh namen/ die waren boven maten oneerlick. Doch op dat onder vele daden van Alba onse uytsprake niet eene seer schoone sake over en slae / moet ick hem wat afvraghen: Wat blijder dagh moght ghy ghedencken/ ô Alba, die blyder voor u gheweest is/ dan doen ghy [met ongheewoonlicke ende uytghesochte straffen ende pijningen soo veel duysenden vande alder onnooselste menschen ghedoodet hebbende / doen ghy alle de Nederlanders met den schrick uwer Tyrannie hebbende bevangen/ doen ghy den toegangh van alle de Edelē tot den Prince van Orangien verstropt hebbende] over de Mase zijt gescheept/ binnen Antwerpen zijt gecomen eñ u selven dat Tophæum (of verwinningh-beeld) van uwe ende alder Spaengiaerden tyrannie hebt opgherecht. Siet doch eens/ ô Vorsten, kent ende aenmerckt de opgeblasentheyd eñ dertelheyd van desen man. Alba heeft sich selven een Beeld opgerecht in het middē van

het

het Casteel van Antwerpẽ: de beeltenisse was dese: hy stond over eynde met syne voeten op den rugghe der Staten ende der Nederlanderen / die op de aerde wtgestreckt lagen. Dese beeltenisse/ dit Trophæum heeft de ontsinnige verwinner/ sonder dat hem yemandt dat toeschreef eñ toeschicte / sich selven opgerecht. Wat ontbrack daer meer aẽ/ dan dat hy altijd met sulcke triumphe eñ verwinning-eere soude triumpheren ende proncken als hy weerdigh was? Dat hy sittende met eenen wapenrock die met burgelick bloedt geverwet is/ soude ghevoert worden: Dat den Staet-knecht hem eene Croone noch nat en druppende van versch vergotẽ bloedt soude biedẽ: Voor dẽ wagen souden de Nederlandsche Weduwen eñ Weesen geleydt worden: Voor hem souden de teere lichamen vande suygelingen/ eñ de hoofden van soo veel onnoosele menschen aen de spiessen gesteken /worden ghedragen. De beeltenisse van het branden/ verwoesten vande wreede dootslagẽ en moordẽ soude vertoont worden. Den Triumphwagen soude vande doode lichamen onser Staten eñ Vaderen des Vaderlands ghetrocken worden: Naer dien uytnemenden Oversten soude veel duysenden van Sergeanten/ Beulen/ Pijnders eñ Moorders met bloote sweerden/ roeden/ basten/ klippels/ banden eñ pijngereetschap volgen. Alle de Staten der Provincien van door soo vele verongelnckingen eñ jammeren wtgedaeght eñ beweeght zijnde/ hebben met sulcke cloecmoedigheyd eñ overeenstemminge als ic geseydt hebbe voorgenomen haer levẽ/ middelẽ/ al haer goedt eñ have op te settẽ/ om de gemeene welvaert vande Nederlanders te vrijden: hoewel dat zy [als het elcken wijsen eñ goedẽ Burger altijd betaemt de inlandsche oorloge ongeeren te beginnẽ / het weerste niet geeren te vervolgen] de oorloge swaerlick eñ door bedwangh aenghevangen hebben: want sy saghen dat daer geenen anderen middel overigh en was om de alderschandelickste doodt eñ de alder verfoeyelicste slavernie der Spaengiaerden te vlieden. Sy sagen dat hare brieven/ bedẽ/ Gesandschappen niet en holpen; Dat uwe middelinge/ Doorluchtighste Keyser, noch uwe voorsprekinge eñ tusschencomste/ Aldermaghtighste en aldervredigste Vorstẽ, niet en voorderde; datter niet dã de wapenẽ overigh en was/ met de welcke sy het dienstbaer jock souden mogen van hare halsen werpen. Als wanneer eenen te scheepe voer/ eñ van de Zeeroovers vervolght ware/ so hem yemant seyde/ werpt u wt het Schip: want daer is eenen Dolphin die u op sijnẽ rugge sal nemen/ als hy eertijds (naer de Poetẽ dichtẽ) Arion van Merhymnum dede; of als de peerden van der Heydenẽ Zee-godt Neptunus eertijds de hãgende wagenẽ (so men seght) voortgetrocken hebben / so sal u yemant onversiens voorttrecken/ eñ sal u bringen waer ghy wilt; gelijc hy (eenẽ Heydẽ zijnde) alle vreese soude afleggẽ; So oocc/ so vele strenge eñ oneyndige wederspoedẽ het Nderlãd benouwẽde / comẽ de Statẽ op GODT betrouwẽde tot de wapenẽ/ eñ stellen in de selve de eenige hope van hare Vryheyd weder te vercrygen. Dese Hope heeft dẽ hooghste Godt van dẽ beginne begost te verweeken eñ vermeerderen/ als sy den Briel/ Vlissingẽ eñ andere stercten van Nederland weder ingenomẽ/ eñ wtnemende feyten eñ daden met een cloeck oorloogs gemoord gedaen hadden/ so dat de Spaengiaerden al wat sachter in de loopbane haerder tyrannie begonden te loopen / eñ eenighe wtmaeckten die van haerent weghen de Nederlanders Vrede beloofden/ soo sy den selven

oodmoedigh

oodmoedigh van den Coningh wilden bidden ende begheeren. De onse des-
gelijcks siende dat het Vaderlandt door de wreede oorloge geswackt wierd/
en hebben niet op ghehouden tot Vrede ende vereeninghe te raden. Och!
of die raedslaghen tot den Spaenschen Vrede noyt in der Staten gedachten
gheeomen en waren: maer dat haer aller ghemoed veel eer vereenight ghe-
weest hadde om eeuwigh(altijd/sonder ophondē) dē Spaengiaerd te bestrij-
den/bevechten/ende oorloghe teghen hem te voeren: Onse Republijcke sou-
de staen/ende de vyandt soude nu al door sijne boose stucken ende bedriegeriē
met schande ende oneere ghevallen wesen! Want alsoo in het ghemoed van
onse Nederlanders noch eenighe vonckens van de vorighe liefde/ genegent-
heyd/ende goedgunstigheyd tot den Coning van haere Republijcke overigh
waren/soo hebben sy met sonderlinghe zedigheydt ende sachtsinnigheydt de
alder gerechtighste voorwaerden van Vrede begeeret: de welcke de Spaen-
giaerden toegheseydt hadden altijt onverbroken te houden. Maer sy hadden
dat met eenen valschen ende ghoveynsden grondt belooft / om dat sy van het
last ende arbeyd der oorloghe door dien middel wat moghten rusten/eñ daer
naer met meerder gheweld/de oorloghe teghen ons voeren. Want in dat sel-
ve jaer heeft desen alderwreetsten vyandt door heel Nederlant met sijne wa-
penen gherent: Het Crijghs volck wordt weder in de ellendighe steden ghe-
drongen: De goede Burgers worden van haer goudt/ silver ende van alle
hare middelen berooft: Maer Antwerpen wordt gantsch ende geheel soo el-
lendigh ende jammerlick berooft/verbrandt/verwoest/dat die geschiedenisse
in onse Cronijcke(of Tijd-boeck)eenen Boeck alleen beslaet. Leyden wordt
voor de tweedemael beleghert tot groot ghevaer ende hindernisse van haere
alder vroomste Burghers. Daer naer is Wtrecht (eene groote ende magh-
tighe Stadt aen den Rijn gheleghen) met gelijcke wreetheyd als Antwerpē
aenghetast. Ons volck/dat by het groot hertseer van de vorige jammerē dit
jammer voeghde ende overdocht / en heeft die wreede heerschappie niet lan-
gher willen verdraghen: maer hebben als mannen haere vorighe oorloghs
cloeckheyd wederom te wercke ghestelt: hebben sommige Steden weder in-
genomen/ende maecktent so dat elck moedt hadde dat het met de Republije-
ke(Land ende ghemeente) wel soude afloopen. Maer de Spaengiaerden slaē
voor de tweedemael de handt haeres bedroghs op onse hope / ende bieden de
Nederlanders wederom Vrede aen. Tot de welcke sy haer lichtelick be-
weeght hebben/aenghesien dat alle vrome een afwesen ende grouwel van al
het bloedvergieten ende moeyelickheden deser oorloge hadden: Het bedenc-
ken van de vorige ruste heeft haer naer die Vrede-raden lichtelick doen luy-
steren/die sy al ter goeder trouwen meynden/sonder ghoveynstheyd ende be-
drogh te wesen. Want hoe yemandt vroomer is/hoe hy min vermoedet eenē
anderen onvroom te wesen. So dan/door het tusschen comen van Maximia-
nus de tweede Keyser word eenen nieuwen Vrede tot Breda ghemaeckt: De
welcke by de Spaengiaerden ghelijck begin/ende ghelijcke wtcomste als den
vorighen hadde. Want sy versurghden ende versterckten middeler de oorlo-
ghe/ende sloeghen haere ooghen op ons om yeder van ons te dooden. Ende
dat selve jaer overvallen sy de stede Bueren/Leerdam ende Oudewater: be-
legheren Zierickzee/ende keeren eyndelick weder tot het voorighe ruyten en
rooven/

rooven/branden en blaecken ende tot de alderwreetste straffe der Burgeren.
Dit en noch veel meer andere dinghen zijn gheschiedt ter wijlen dat Requise-
nius de Republijcke heerschte ende bediende: den welcken de Coningh seer be-
quaem ende weerdigh gheacht heeft om naer Albam inde heerschinghe ende
inde saecken van hem ghedaen (daer ick afgesproken hebbe) te volgen. Doch
eene schielicke ende onverwachte doodt heeft de stringen der eerster poogin-
ghen ende begeerten van desen Overstẽ (door verscheydene listen der Spaen-
sche tyrannie rijdende) afghesneden. Het ghene dat de Coningh van Spaen-
gien door desen niet en heeft connen volbringhen / het selve heeft hy met de
nieuwe ende schandelicke bedriegerien/listen ende laghen van Hieronymus à
Rhoda gheproeft wt te voeren. Desen is terstond nae de doodt van Requise-
nius van den Coningh in den Raedt van Staten (tot Brussel) gestelt/ om dat
hy met haer eendrachtighligh over de Republijcke (of Ghemeente) soude
heerschen: ende dat hy de sware Mutinatien/ Seditien/ eñ oproerten vande
Spaensche Crijghslieden [die Aelst/ Maestricht/ Antwerpen ende de andere
Steden met het onghehoorde moordẽ/ brandẽ/ rooven verwoest haddẽ] soude
straffẽ. Eñ de sake was als verre ghecomen/ dat die verwoesters terstond als
Rebelle/ wederspannighe/ ende vyanden verclaert ende gebannen zijn: maer
niet langhe daer naer is Rhoda door Spaensche bedriegerien het hooft van-
de Rebellen gheworden: Hy ghebruyckt den Coninghlicken seghel/ ende de
Staten verachtende/ wilt opentlick voor Gouverneur (of heerscher) gehou-
den wesen. Door dese trouwloosheyd zijn de Staten seer beroert ende ghe-
ergert gheweest: So dat sy haer gelijckelick met den Prince van Orangiẽ/
ende met de Hollanders ende Zeelanders verwoegen: besluytende/ Datmen
alle de Spaengiaerden wt Nederland moest verdrijven/ eñ datmen de selve
met oorloghe ende wapenen altijd seer cloeckelick moest wederstaen. Mid-
deler tijdt nochtans en vergeten zy hares schuldigen plichts teghen den Co-
ningh niet; maer/ daerenteghen/ bidden hem dickwils met ernst dat hy die
Spaensche verderwers wt het Landt wilde ontbiedẽ/ dat hy de selve straffe
over de wreetheyd eñ dertelheyd daer sy de voornaemste stedẽ vã Nederland
mede benouwt hebben. Wat vercrijghen sy door dese beden? De Coningh
prijst Rhodam, ghetuyght dat sijnen dienst hem aenghenaem is gheweest/ eñ
belooft hem ende de andere Spaengiaerden den loon die hare dadẽ verdient
hadden: waer wt claer ghenoegh blijckt dat alle dese dinghen (als ick te vo-
ren ghesepdt hebbe) eerst door des Coninghs raedt ende toestemmen aenge-
vanghen ende ghedaen zijn. Doch als de Coningh sagh dat door desen mid-
del niet wtgherecht en wierdt/ ende dat de Nederlanders sijne bedriegherien
ghewaer wierden/ soo dat sy met ernst haer tot de oorloghe bereyden/ heeft
hem goedt ghedocht eenen anderen wegh in te gaen: Doet voor het Leeuwẽ
vel het Vossen vel aen: hy stelt haer den Vrede voor. De Staten nemen den
Vrede wederom ter goeder trouwen aen/ ende sy en dochten niet/ Dat daer
al eene andre Slange van de Spaensche trouwloosheyd in dat groene gras
des Vredes schuylde. Want desen Vrede wierd voor vaste ende bestendigh
ghehouden/ ende is soo seere door den Eedt van Ioannes van Oostenrijck
[corts daer naer in het Landt ghecomen] versterckt ende bevestight/ ende
was met sulcke voorsichtigheyd van onse Staten bepaelt/ dat alle Neder-

landers ten langen lesten schenen verlost te zijn door die cloecke ende vrome mannen: soo dat elck de tranen vande inlandsche oorloghe van sijne wangen wischte; dat was die Pacificatie (of bevredinghe) van Gendt/ van de welcke ick nu [de daden van Ioan van Oostenrijck / die de Coningh doen ter tijd tot eenen Overheer der Nederlandē uit Spaengien gesondē hadde/ verhalende] sal spreken. Terwijlent wille ick u/ Aldervredighste Vorsten, gebeden hebbē/ dat ghy my/ vā nu voort hier af sprekende [als ghy tot noch toe gedaē hebt] met een goedgunstigh ghemoedt wilt hooren/ ende grondigh verstaen waerom dat de Spaengiaerden ons valschelick beschuldighen dat desen Vrede eerst vande onse is ghesc hoffiert ende ghebroken: welcke beschuldinghe ick seer swaer achte te zijne.

Onder de andere conditien (wetten of voorwaerdē) van desen Vrede/ was dit eene van de gewichtighste ende weerdighste: dat Don Ian geene Spaengiaerden of uitlandtsche/ noch oock eenige van de gene door welcker toedoen dat het kenlick was dat de Provincien tot het uiterste verderf gecomen waren/ in sijnen raedt soude toelaten: Hy daerentegē beroept de sulcke tot hem/ heeftse in zijn Hof/ jae in sijne heymelic ste cameren latē/ comē. Dien Babtista Taxis [uitnemende Bespieder van onse Landsaken/ die weynigh te voren dē Secretaris van Duc d'Alba geweest hadde] en is niet alleenlick by sijne heymelicke raden ghevoeght; maer oock over de selve ghestelt. Boven Octavius Gonzaga, eenen Italiaē/ heeft hy oock Escovedum (dien doortraptē Spaenschen Vos) tot sich ghetrocken. Hy heeft noch eenighe Nederlanders by de selve ghevoeght. Wat Nederlanders? de ghene die ten deele raders ē gunders van soo vele jammeren gheweest hadden: die van haer Vaderland ende alle vrome gehatet waren; te weten Barlemont, Megan, Hierge, Floion, Hautepenne, Assonville, ē andere Pestē des Vaderlands: die de wet van Lentulo, Catilina ē Cassia gestelt met hare radē ē dadē bevestight haddē/ te wetē: Dat alle de ghene die behoudens de Republijcke behouden wilden zijn/ voor vyanden souden ghehouden wesen. Door deser raedt ende daedt souden de Spaengiaerden/ terstond in het beghinsel van desen Vrede/ de Stadt van Gendt overweldight hebben/ soo de heylsame raden ende vrome daden van onse Staten sulcks niet verhindert en hadden. Don Ian selve en heeft sijnen haet ende vyandschap op de Nederlanders niet langhe in toom ghehouden/ maer heeft dien heylighen Eedt die hy op het heylighe Euangelie voor den Bisschop van s'Hertoghen-bosch ende den Nuncius (of geestelicke Gesand) des Pauses ghedaen hadde/ haest uit sijnen sin ghedaen: Hy hadde belovet ē ghesworen dat hy met alle de Crijghslieden / die vijftien duysent in Nederland waren/ van hare achterstellen soude handelen/ op dat sy daer naer alle moghten afghedanckt worden/ ghelijck het in het verdragh des Vredes was besloten. Hy daerenteghen belovet de Crijghslieden van nieuws meerder besoldingen/ eeren/ Ampten/ vergeldingen / van des Coninghs wegen/ ende houdet eenen overboosen raedt met Fronsberge ende Focker, Overste vande Duytsche Crijghslieden: welcke raden hy eens deels volbraght heeft; andere en heeft hy/ door ons verhindert zijnde/ niet connen uitvoeren. Doch op dat ghy den grondt hier af wel mooght sien/ sal ick u de saecke soo zy geschied is met woorden verclaren: Want in dese twee conditien of voorwaerden/ het

onder-

onderhouden van de Roomsche Religie/ eñ den Coninck wettelicke ende ghe-
rechtige gehoorsaemheyd te bewijsen/ bestond de heele t'samenvoeginge des
vredes. Doch als de Staten dese dinghen met eenen hoogen eedt swoeren/ so
wierd dat niet eenen toegelaten/ dat die Landssaecken die terstondt inden
aenvangh des Vredes op den voet van dien Vrede niet en conden wordẽ ge-
stelt/ dat die volcomelicker in de naeste vergaderinghe der Staten soudẽ af-
gehandelt worden. Doch Don Ioan [wiens ghemoedt door den lust om met
bedeckte listen den Vrede te breken/ ende de oorloghe aen te vangen brandde]
alle dese voorwaerden ende beloften achter rugge stellende/ is terstond tot de
claghten gecomen die Philippus eñ al die vorige heerschers als een decsel ge-
bruycten/ om al hare boose stucken tegen de Republijcke te decken: te weten/
dat de Hollanders ende Zeelanders de Roomsche Religie verswijndẽ/ ende
naerlieten/ ende dat alsoo de geboden des Conings naergelaten waren. Op
desen aenbeelt kloegen sy nacht eñ dagh/ randen de Staten aen/ vielẽ haer
seer moeyelick/ haer radende dat sy al ghelijck de oorloghe teghen Holland/
Zeelandt/ ende den Prince van Oraengien [eenen uytnemendẽ wederstrijder
van de ongerechtige heerschappie der Spaengiaerdẽ/ de welcke de heele Re-
publijcke seer groote weldaden hadden gedaen] souden aenvangẽ. In desen
raed hadde Don Ioan de ooge op twee dingen die tot sijn voornemen sonder-
linge nut ende dienstigh souden wesen: Dat door de inlandsche oorlogen des
Lands middelen souden uytgheput worden/ Ende dat hy de selve daer naer
door hare eygene oorloge geswackt eñ gecroockt zijnde/ bequamelic te samen
soude mogen onderdrucken. Als hy nu aen dese begeerte/ aen dit versoec/ als
tegen steenclippen door een ongeweerte gesmeten zijnde/ gestadigh aenhielt:
hebben de Staten geantwoord/ dat het beter eñ nutter voor de Republijcke
was/ Dat al het gene daer Don Ioan over soude mogen clagen/ door vriende-
licke verdraginghen in de vergaderinghen der Staten soude afgehandelt eñ
vereenight worden. So sy hem dat hadden connen indrucken eñ doen geloo-
ven/ wy en souden noyt in de jammeren van dese inlandsche oorloge gevallẽ
zijn. Want wat strijdet meer tegen het gemeene beste/ eñ tegen alle mensche-
lick recht/ dan datmen die verschillẽ diemen met reden eñ recht can schepdẽ/
met de wapenen wilt uytvoerẽ. Archidamus [wel geenen Coning der Christe-
nen/ maer van een statigh/ degelick eñ seer voorsichtigh volck] seyde/ dat het
ongerechtigheyd was tegen dien de wapenen aen te nemen/ die bereyd was
de sake voor het gerecht te handelẽ. De Romeynen selve/ als haer eenigh on-
recht of geweld aenghedaen was/ en quamen niet terstond tot de wapenen/
maer sonden eerst Clarigatum, dat is/ deden de geroofde dingen helder ende
claer weder eyschen. Maer hoe nut/ goet eñ welbesteldt is de ghewente der
Republijcke van Venegiẽ/ die ick noch lest gesien ende waergenomen hebbe!
want sy en laten niet toe dat selfs de bysondere Edele vā haer bloeyende Re-
publijcke om de cleynste ongelijcken onder een twisten of haet eñ vyantschap
voedẽ; maer roepen de selve in haren Senaet (of Raedt) begeerẽ/ bidden/ ver-
manẽ haer/ sy willen gedinckẽ: Dat sy alle kinderen van S. Marcus (welcken
naem sy hare Republijcke gegevẽ hebbẽ) zijn/ broeders eñ Burgers van sulc
eene vrye eñ geluckige heerschinge; dat het haer niet en betaemt heymelickẽ
haet eñ twisten om bysondere saken te voeden/ die daer naer gemeene soude
mogẽ wordẽ/ tot groot perijckel eñ gevaer der Republijcke. Welcke gewente

voor al in Lands saecken behoort te ghelden/ ende in alle welbestelde Repu-
blijcken plaetse te hebben. Dit doende en souden wy de eene Stadt tegen de
andere (dickwils in eene Provincie of in eene Republijcke) of adel tegen Adel
van weder zijnden niet sien oorloghe/nederlaghen/verwoestinghen/branden
en blaecken dreyghen/noch malcanderen met ghewelt aentasten. Om dan
tot onse vorighe reden weder te keeren / aenghesien datter twee wijsen van
strijden zijn. Eene met woorden voor het gherichte/de andere met ghewelt;
dat de eerste de menschen / de tweede de onredelicke beesten eyghen zy/ ende
datmen het ghewelt gantsch moet vlieden/soo ons het gebruyck des rechts
niet gheweyghert en wordt / soo moetmen ghelooven dat de Staten door
eenen goeden en heylsamen raedt sulcke verschillen veel eer met reden eñ t'sa-
mensprekinghen hebben willen ghehandelt hebben / dan dat sy door oorloge
ende vergieten van Burgerlick bloedt souden grooter ghemaeckt worden.
Don Ioan daer en tegen claeght openbaerlick van alle de Staten/ hy scheld-
se alle voor rebelle of wederspannighe, Ende en handelt met de Hooghduyt-
sche Crijghsluyden niet meer met bedeckte laghen van dinghen die de Repu-
blycke seer schadelijck waren [die hy langhe bedecktelick hadde gehandelt]
maer begon doen eerst opentlicker te handelen; ghelijck de heele saecke door
verscheydene afghewoorpene Brieven tot der Staten kennisse is ghecomen.
V l: dinghen saghen sy daghelicx met hare ooghen: Eerst als hy sijn heele
hofghesin ende sijne raedtgesellen te Berghen in Henegouwe (eene seer sterc-
ke stadt/seer bequaem tot sijne conjuratien ende tot sijne t'samenspanningē)
vervoert heeft/ eñ gewilt heeft dat die stadt met garnisoē soude versiē wordē.
Als hy daerenbovē doē hy het Casteel vā Antwerpē met bedrogh heeft over-
vallē/eñ de wel versurghde ende stercke steden van Na:ven ende Chulemone
heeft durven overvallen / ende de selve met de wacht van zijn Crijchsvolck
versien: Als hy daer naer met laghen de Stadt van Bruyssel heeft gemeynt
in te nemen. Soo dat alreede de voorneemste steden door zijne veelvoudighe
ende stercke sterckten belegert ende verdruckt waren/ende dat hy sich nu ge-
heelick teghen de Republijcke begon op te werpen/ ende dat noch vele ande-
re dinghen door sijnen raedt ende beweghen gheschieden: daer hy naer sijnen
Eedt hadde behooren te raden / dat alle het Cryghsvolck de wapenen soude
afleggen/ende ras wt de Landen vertrecken. Al welcke dinghen de Sta-
ten ooghschijnigh siende / ende oordeelende dat sulcks tot den ondergangh
der Republijcke streckte / docht haer dat sy als op de Raed-wacht moesten
blijven / sy en sloeghen haere ooghen van de Republijcke niet van dien tijdt
af dat hy het al wilde verrichten. Dies sy niet de wterste dienstwilligheyd/
noch door geene onsteltenisse des ghemoedes beweeght zijnde / aen hem Ma-
rollæum ende Brosum als Ghesanten sonden; haer belastende / Dat sy haere
valdoeninghe ende onschult souden vertoonen/ ende souden de selve van alle
suspicie ende quaedt vermoeden [de welcke sy seker wisten booselic van hem
gheveynst te wor:en] vryden: souden ooch van nieuws de trouwe vernieu-
wen die tot Gendt was gegeven/ sy souden beloven/ dat de Staten neerstigh
ondersoeck ende wreede straffe soude doen op die verraedt moorders ende
t'samengheswoorene/ die hy seyde naer zijn leven te staen/ teghen hem ghecon-
spireert of verraed verbindinghe ghemaeckt te hebben [sich ghelatende om

sulcks te voorcomen naer Namen ghetrocken te wesen] sy souden hem boven
de garde, of lijfwacht die hy alreede hadde/ noch drie hondert volle gewapen-
de Crijghslieden/ al te samen Nederlanders gheven: welcke saecke voor hem
noyt Gouverneur of heerscher en was aengheboden: Doch niet alle dese
Supplicatien (of Bede-versoecken) en is niet wtgerecht: de zedigheyd noch
de reden en heeft by Don Ian geene plaetse gehadt: Jae hy en heeft sijne qua-
de stoutigheyd niet bedwonghen: maer heeft die in de selve Legatie (of ghe-
sandschap) Marollæo verclaert: sijnen roem dragende: Dat hy sich de stadt
van Antwerpen nu gantsch versekerde/ eñ dat hy niet en twijvelde sy en was
onder sijne wille ende ghebiedt ghebraght: dat hy geen gebreck van Crijghs-
volck noch geldt en hadde/ dat hy alle dinghen veerdigh hadde om oorlogh te
voeren/ ende sich selven met den sweerde meerder authoriteyt/ maght/ ghe-
biedt/ ende bevel te verwerven/ dan hem vande Staten in de Pacificatie van
Gendt toeghelaten ende belooft was: dat het oock sijnen wille wel was dat
de Ghesanten alle dese dinghen de Staten souden bootschappen: hy en sou-
de haer niet verswijghen van al het gene dat hy wist aen dit zijn voornemen
ende wille te belanghen. Dese saecke is seker/ ende is al voor desen bekent/
soo dat hier geene getuyghen van noode en zijn. Eñ/ hoewel dat het ellendigh
is niet te connen loochenen dat seer schandelick is te bekennen/ nochtans en
achte ick niet dat de Spaengiaerdē selve (hoe wel sy onbeschaemder zijn dan
men wel soude ghelooven) dit tot eenighen tijde sullen versaecken. Don Ioan
hadde oock aen Trelongh ende andere ghesellen ende medeplegers van sijne
listen en laghen gheschreven/ dat hy het goedt vande Burgers van Antwer-
pen/ als eenen Cimbrischen roof/ de Soldaten tot buyt gaf. De Soldaten
renden alreede als doodelicke vyanden door de stadt/ dronghen de Burghers
al af wat sy wilden. Vele vande voornaemste Burgers begondē wt de stadt
te vluchten/ ende als ballinghen te worden: waer wt den handel eñ scheeps-
vaert der Cooplieden begon op te houdē. Hoewel dat dit al groote eñ open-
bare teeckenen van haer vyandigh ghemoed waren/ nochtans verdroeghen
de Staten dit zedigh ende matigh: ende souden't seker noch verdragen heb-
ben/ soo de doodelicke ende jammerlicke stuckē die Don Ioan voornam/ noch
niet meer en claerder aen den dagh ghecomen en hadden. Even als yemandt
die in het eerste aensien eenigh levenloos ende ongevoelick schepsel meynt te
sien/ ende daer naer door sekerder teeckenen begint te vermoeden hoedanigh
het ghene was daer hy aen twijvelde/ soo verstonden oock de Staten lichte-
lick wt al die dingen die sy ghesien hadde/ dat dien Vorst in sijn ghemoedt eñ
raden eenighen haet tot verderf der Republijcke streckende voedde: Maer
hoedanigh dat hy was/ ende hoe verre dat hy dien over de Republijcke wil-
de wtstorten/ dat hebben sy daer naer eerst wt sijne ende andere Brieven seer
claer onderscheyden. Want in Gascogen waren vele Brieven afgeworpen:
te weten twee van Don Ioan selve aen den Coningh gheschreven/ ende eene
van hem aen Antoni Peretz, het hooft van sijne raden: daerenbovē vijf brie-
ven van Escovedo aen den Coningh: wt de welcke de Staten sekerlick con-
den verstaen/ dat daer monsters ende vreemde ghedrochten gevoedt/ dat daer
bedeckte raden verhandelt/ wierden; dat grooten twist in Nederland onder
de steden ende Edele ghemenght wierd: ende door wat middel dat sulcks ghe-

schiede/ende hoe dienstigh dat het was om de tyrannie ende Inquisitie/naer
het vast besluyt der Spaengiaerden/in te voeren ende te gronden : dat daer
toe Crijghs volck/wapenen ende alle oorloghs-gereetschap met ernst vandē
Coningh gheeyst ende ghevordert wierdt. Aenmerckt ende verstaet Door-
luchtighste Vorsten, de bedeckte raedtslaghen van desen man;hoort de woor-
den die hy in de brieven aen den Coningh gheschreven(die als ick geseyd heb-
be afghewoppen waren)ghebruyckt heeft: Aenghesien dat dit lichaem (schrijft
hy) so ongesondt is,dat het niet anders dan met afsnydinge der onghesonde le-
dē en can genesen wordē , so moet ghy wel toesiē dat ghy dese gelegentheyd die
haer vertoōt, gebruycket. Doch Escovedo voeghde het overige daer wijdloo-
pigher by/als eenen goeden wtleggher van sijne meyninge / die het gene wel
moght schrijven/ dat Doon Ian selve niet en wilde te kennen gheven. Desen
Escovedo was den rechten Trawant ende dienaer der stoutigheydt ende der
verraderie/ de welcke ick achte van zijne natuere ende zeden Escovedo ghe-
naemt te wesen/om dat hy de ellendige Nederlanders met list in het net wist
te bringhen. Hy schreef het gene aen den Coningh dat Don Ioan wilde dat hy
soude schrijven: te weten/ Dat het niet en conde gheschieden / dat de Neder-
landers haer onder de loutere ende volcomene ghehoorsaemheydt ende wille
des Coninghs souden onderwerpen/soo sy niet eerst met vyer ende sweerdt
ghetemt ende ghedwonghen en waren/ dat daerom Crijghslieden ende wa-
penen van noode waren / ende dat sulcks met oorloghe te weghe moest ghe-
braght wesen. Daer bygaf hy als eenē goedē Bouwmeester vande Spaen-
sche tyrannie te kennen/dat men die wreetheyd ende strengicheydt de welcke
Alba ende Requisenius misbruyckt hadden/niet geduerigh en moest te werc-
ke stellen; maer men moest de Nederlanders al met meerder bedrogh eñ ghe-
veynstheyd verstricken. Ghelijck het inde Zeevaert eene wete is/ het onghe-
weerte te wille te zijn/al en cannen de haven niet houden; doch als ghy in de
selve/den cours of seylinghe veranderende/ connet comen/ so is het eene sotte
daedt datmen dien cours diemen ghenomen heeft met perijckel ende gevaer
houdet/liever dan mē den selvē veranderende soude tot de gewenschte plaet-
se comen : soo was zijn ghevoelen datmen de eerste rasernie ende dollighevdt
der Spaengiaerden wat moest versachten/ende met geveynsde trouwe ende
met beloften te wercke gaen : dat Don Ioan die eene onghelooveliicke matig-
heyd/een middelmatigh ghemoedt tusschen eergiericheydt ende wreetheydt
hadde/dat seer geluckelick soude doen. Hy riedt door sijnen ende sijnes mee-
sters raedt datmen eerst Enghelandt met oorloghe soude overweldigen; soo
soude het gheschieden dat de Nederlandtsche Provincien lichtelick souden
verovert worden. Inde Brieven die Don Ioan aen Antoni Perez, sijnen son-
derlinghen vriendt/ghesonden hadde/gaf hy te kennen : Dat hy van natue-
ren en ghemoede soo ghestelt was/dat hy niet stille in ledigheyd en conde le-
ven/ende met de rechten des Vredes omgaen: dat zijn gemoedt oock niet en
conde verdraghen dat hy sich de Privilegien ende Wetten der Nederlande-
ren gheheel soude onderwerpen/ maer hadde liever met de wapenen eene
gansch volcomene ende onbepaelde heerschappie den Coningh over de Ne-
derlanden te vercrijghen. Soo ghy dan noch niet ghenoegh en siet / dat Ioan
eerst de Pacificatie van Ghendt ghebroken heeft/daer sulcks wt soo vele ende
clare

clare bewijsredenen blijckt/soo ghedenckt [by den levenden GODT] ghe-
denckt (segge ick) wat hy voor redenen teghen de Gesanten onser Statẽ tot
Marche en Famines ghebruyckt heeft: als hy seyde: Dat hy de conditien eñ
voorwaerden deses Vredes soo langhe soude houden/tot dat hem het aenge-
vanghene verbond soude berouwen: dat is/ Tot dat hy de Staten met zijn
soet vleyen ende ghevepnsde sachtigheydt in slaep ghewieght hebbende/
de selve ten lesten soude ombringhen/ ende met de selve de heele Republijcke/
onderdrucken. Want naer de doodt van Ioan wees Philippus ons opentlick
dat ons sulcks voorseker soude wedervaren hebben/ als hy door den Heere
van Selles de Staten tot Mechelen heeft te kennen doen geven ende doẽ aen-
segghen: Dat hy de Vrede wetten wilde breken/ ende dat hy in de selve niet
langer en wilde ghehouden wesen. Maer om wat oorsake? Was het om het
verswijmen der Roomscher Religie? Seker de selve en hadde noyt met meer-
der vlijt/ sorghe/eñ neerstigheyd geoeffent eñ geeert geweest: noyt en was dẽ
yver van ons volck tot de selve grooter: De Bisschoppen der Kercken wa-
ren alreede aengenomen: De Scholen eñ Collegien warẽ eensdeels ingestelt/
tensdeels vernieuwt ende vermeerdert: eyndelick daer en wierd niet naerge-
laten dat tot onderhoudinge vande wijsen eñ Ceremonien van de Roomsche
Kercke diende: so dat ons Nederland met Italien eñ met Roome/den eerstẽ
stoel eñ als de Hoofdstadt van die Religie/wel hadde mogen monsteren/ende
om schoonst voort doen. Het welcke des Paus Nuncius (of geestelicke Ghe-
sand) die van syne sijde tot ons gesonden was/ niet en sal connen versaecken:
Want hy selve/ aẽ dẽ Paus van dese sake schryvende/ seyde: Dat hy sich ver-
wonderde ende seere daer over verblijdt was/dat de voorschryvinghen ende
officien (of diensten) van de Roomsche Kercke vã de Nederlanders met sulc-
ken vlijt eñ godvruchtigheyd onderhouden wierden. Hoedanigh dat nu het
gemoed/wille/eñ den vlijt van onse Staten ende alle de Nederlanderen tot
den Coningh was/en behoeven wy niet voor oogen te stellen: Wy en behoe-
ven niet te bewijsen/ dat sy niet liever gewilt en hebben/ dan de Coninglicke
gebodẽ genoegh te doen/eñ de selve te gehoorsamen. De Trophæa, Pyramidẽ,
Eerpoortẽ/ die ter eerẽ/ eñ op de incomste van Ioan seer heerlick ende costelic
gemaeckt eñ toegestelt zijn/connen dit getuygen. Met wat blijde geluc wen-
schinge van alle de Edele/ met wat juychen van al het volck/ met wat banc-
ketten ende lands maeltijden dat hy ontfangen is/ ende hoe vele vreughdes
het Nederlandsche volck/ doen desen vrede gemaeckt was/ op alle tonneelen
vertoont heeft/ getuygen noch alle vremde Volckerẽ/ die daer over verwon-
dert ende verslegen zijn: het en was anders niet dan of de Nederlanders in
desen Oversten den aenvangh ende begin van eene welbestelde Republijcke
ghevonden hadden. Ghy selve/ Ioan, soo ghy eens in u eyghen ghemoedt/
conscientie/ ende ghewisse gaet/ en sult niet connen loochenen/ dat de Ne-
derlanders die conditien ende voorwaerden des Vredes/ die sy moesten on-
derhouden/volbroght hebben/ ende noyt de geboden des Conings ghewey-
gert en hebben te ghehoorsamen/ als die waer niet snoober en waren dan de
gheboden van Manlius; als sy niet seere teghen de gherechtigheydt/ noch te-
ghen haere Wetten ende Privilegien en streden: Maer op dat ick eene
saecke voorbringhe die een yeders verwonderen heel te boven gaet/
ende

ende die dese onse wederredeninghe sal volmaecken: ghy moet voor seker bekennen/dat de Staten aengenomen hadden de Hollanders ende Zeelanders met wapenen ende gheweld te dwinghen/om die dingen te doen die ghy versocht/ende als de grondtvestinghe van uwe beschuldinghe ende claghte leydet/soo sy haer daer toe met rechten/redenen ende t'samenspreckinghen niet en conden bringhen. Welcke dinghen ghy al temael hebt veracht ende verworpen/op dat dit dexsel/dit eenigh voorwenden/voor uwe valsche beschuldingen soude blijven/ende dat dit eene billicke oorsake van uwe conjuratien soude zijn: Doch die oorsaecke en was daer toe niet ghenoeghsaem/ noch en conde oock niet ghenoeghsaem wesen: ghemerckt dat het by alle menschen/ niet alleene Nederlanders/maer oock wtlanders [die doen de heele sake als sy gheschiedt is saghen/oft hebben hooren segghen] bekent is; Dat de Hollanders ende Zeelanders altijd des Coninghs gheboden ende bevelen (als hadden't Oraculen/of Godes redenen gheweest) aengenomen eñ volbraght hebben: Dat sy noyt naerlatigh ende verswymigh van haere Ampten ende plicht/die sy door de wet der natueren/haere Vorsten schuldigh waren/ en zijn gheweest. Doch dat bekenne ick vry wt [het welcke ick tot haeren onsterfelicken ende aldergrootsten lof haer toe schrijve ende heylighe] dat de Hollanders ende Zeelanders de eerste raders ende voorganghers der andere Provincien gheweest hebben/om de ghemeene Vryheyd te bevrijden ende voor te staen. Want ick wil ten langen lesten/Aldervoorsichtighste Mannen, Aldermaghtighste Staten van Holland ende Zeelandt, mijne wtspraken van de boose stucken van dien onvromen man tot uwe deughet/ manachtigheyd eñ cloeckheyd wenden. Soude ick die vroomheyd voorby gaen/ daer yeghelick den mondt vol af heeft/daer u yeghelick om lovet/minnet/eeret? Ghy hebt altijdt met een volstandigh ghemoedt de alderonverdragelickste ende alderwreetste dienstbaerheyd der Inquisitie (of Gheloof-persse) gheweygert/afgeslaghen. Soo sy nu seggen/Dat de Authoriteyt/aensien ende ghebodt des Coninghs daer in bestond/eñ dat ghy voor de selve niet en hebt willen wijcken/noch de selve ghehoorsamen [ghy selve bekent tot uwen grooten lof dat ghy de beschuldinghen van Don Ioan dese oorsaecke ghegeven hebt; dat ghy: van alle schult vry zijnde/hier in nochtans schuldigh zijt ende wilt wesen] so mooght ghy u daer over beroemen/ Dat ghy u met sonderlinghe voorsichtigheyd ende wijsheyd gewacht hebt / om tot geenen tijden door dese of door eenighe andere Spaensche bedriegherien/ meyneedigheden/listen eñ laghen/ bedroghen/verschalckt ende verstrickt te worden: Dat ghy alder eerst ontsteken zijt met sonderlinghe standvastigheyd ende grootmoedigheydt om de Republijcke van het swaer jock der Tyrannie/ende wreede heerschinghe te verlossen: Dat ghy met de fackel uwer Vryheyd alle de andere Provincien voorghelicht hebt: Dat ghy liever door dese langhduerighe oorloghe hebt willen verteert worden/sterven/alderhande misquaem lijdẽ/ dan uwe Wetten/Rechten/Privilegien te verlatẽ. Ic bidde GODT/door wiens eenigh beleyd/weldaden ende hulpe ghy sulcke wtnemende dinghen wtrechtet/ dat ghy van nu voort eeuwigh ende gheluckigh daer in volherdet. Nu keere ick weder tot het gene daer ick af ghewecken ben/ende bevele u oordeel eñ scheydinghe/ Kersten Vorsten, het ghene wat ick van de daden van Don Ioan ghe-

seydt

seydt hebbe. Kent / oordeelt / ende spreeckt wat u daer van dunckt. Aenghesien dat van alle de Staten niet naergelaten en is / dat sy door de Wet ende verbondt hadden belooft te doen; Dat daerentegen Don Ioan van de thien deelen onses accoordts (of verdraghs) die hy alle behoorde te voldoen / niet in een eenigh deel sich wel en heeft ghequeten: soo siet ghy met wat gherechtigheydt wy die saecke aenghenomen hebben / ende hoe wy (de selve alreede aenghenomen zijnde) daer in ghehandelt hebben. Want als de Staten saghen dat haer alle hope ende trouwe van sulcke groote menighte Hooghduytsche Crijghslieden af te dancken wegh ghenomen was; dat de selve in de Steden ende in den mondt der Frontieren gheleydt waren / dat sy Namen ende Charlemont, wel versurghde Steden ende Casteelen / inhielden / op dat Don Ioan het groote heyr-legher / dat hy van den Coningh met Brieven begheert hadde / daer laughs in het Nederlandt soude ontfanghen; Dat sy daerenboven saeghen dat aller Crijghslieden haet op haer ghekeert was / dat sy met seer grooten lust snackten naer den roof vande grootste Steden: Dat sy maer het alderminste teecken van haeren Vorst en verwachteden / om naer het selve terstondt op het leven / goedt ende middelen der Nederlanden als woedende beesten te vallen: Dat Don Ioan selve / ende andere ongherechtighe lieden / den ondergangh van ons Vaderlandt daghelicks dreyghden; Dat sy door der Bondghenooten aenwijsinghen / hand / mond ende brieven / selve overtuyght waren: Dat sy over een ghecomen waren / de steden in brandt te steken / al de edelste ende beste Burghers te dooden / Nederland te verwoesten / ende de Republijcke wt te roepen: Wie en soude niet opghewerckt worden om het ghemeene beste voor te staen ende te beschermen? Wie en soude met goede raeden de laghen van Ioan niet willen voorcomen? Wie soude so onvoorsichtigh en cleynhertigh wesen / die zijn eyghen leven met wapenen ende oorloghe niet en soude willen verweeren? Seker ghewelt met ghewelt / soo men best can van sich te keeren / heeft de reden de gheleerde / den noodt de Barbaren / de gewente der Heydenen / en de onredelicke beesten de natuere selve geleert. Ghy selve Groote ende goede Vorsten, die u Rijcken bry ende welvarende besit / connet dat lichtelick weten / weet dat dit alsoo moet toegaen. Maer wat segghe ick dat ghy dat wetet? alle de Spaengiaerden onse vyanden weten dit / ende sullen't rond upt belijden; sy bewijsen met hare daden dat sulcks recht geweest heeft / ende noch is. Want aenghesien dat Henricus Castellanus (eenen Bastard) de over grootvader van de Coningh Philippus, Petrum sijnen wettigen Broeder ende rechte Erfghenaem wt het Rijcke verdreven heeft / om dat hy scheen tyrannie te pleghen / dat hy tegen de Wetten ende Rechten sijn Rijcke scheen te heerschen; Ende dat de Coningh Philippus op de selve voorwaerde dat hy Spaengien heeft gheerft / oock het Nederlandt heeft [te weten / dat hy de Wetten ende Rechten soude behouden en heylighlick onderhouden] waerom en moghen wy niet / ghelijck de Spaengiaerden Petrum verworpen hebben / oock alsoo wel Philippum [die sijne Onderdanen met eene ongerechtige ende onwettighe heerschinghe verdruckt] voor eeuwigh ende altijd met onse wapenen wt onse Provincien verdrijven?

Maer ick vreese/ Vorsten, dat ick u ghedult te seer missbruycke/ ende dat onse wtspraecke soo wijdloopigh schijnt ghevallen te zijne/ dat ick niet meer daer by en behoeve te voeghen. Nochtans bidde ick/ dat ghy my toelaet dat ick het gene dat Philippus, naer de heerschinghe van Ioan, met de bedrieghereien van eenen ghevrynsden Vrede heeft ghesocht te volbringhen/ nu met u verlof cortelick magh achtervolghen: op dat ghy seer claer mooght ☞ sien waerom dat wy inder eeuwigheyd geenen Vrede meer met Philippo en moghen maecken; maer eeuwigh ende altijdt/ sonder ophouden/ tegen hem oorloghe voeren. Den naem des Vrede (ick kent) is wel soete: De Vrede ☞ goedt ende heylsaem; maer tusschen Vrede ende die dienstbaerheydt die met eenen bedeckten Vrede bemantelt/ bewimpelt ende bedeckt is/ is seker een seer groot verschil. Vrede is eene stille ende gheruste vryheydt; maer die dienstbaerheyd/of alderhande vreese der selve/is het wterste van alle qualen ende quaden. Soodanigh is dien Vrede (maghmen't Vrede naemen) daer de Nederlanders tot Colen toe gheleydt ende verleydt zijn. Doen de ☞ Staten door haere Ghesanten ende Brieven u ende uwe Voorouders [alle Vorsten van Kerstenrijck] wederom ghebeden hadden: Dat ghy met u authoriteyt/aensien/ende vermaninghe/dien Vrede soudet vestighen; ende soudet toesien/ dat Philippus, op eene nieuwe bedrogh-wijse/den selven niet bedrieghigh en soude maecken: ghelijck hy seker booselick den selven met bedrogh heeft omghestooten. Want de Spaengiaerden en vertoefden doen niet; maer hebben terstondt Artoys en Henegouwe tot nieuwe tweedracht ende afval vande andere Provincien beweeght/over de welcke sy tot nu toe gheheerschet hebben. Daer naer hebben sy Mastricht met wapenen ende ghewelt ghewonnen/ en hebben daer en boven vele andere Steden ende Provincien/ eensdeels met gheweldt/ eensdeels met groote beloften/ tot overgheven ghesocht te beweghen. Ende eyndelick is dat Vlissich verstand/ ☞ Alexander Farnesius, Hertoghe van Parma, wt Italien gecomen: die/ als eenen doortrapten Voghel-vangher/ alle de Steden van Brabandt ende Vlaenderē met den sangh sijner sachtmoedigheyd ende groote beloften heeft verstrickt. Van dien Vorst soude my vele te segghen vallen/dat ick naerlate: doch eene saecke en sal ick niet verswijghen: Dat/ hoewel dat hy groote ende wtnemender dinghen in den tijdt sijner heerschinghe voor Philippo gedaen heeft: dat hy nochtans niet en heeft connen ontvlieden van voordacht te worden/ als of hy den Coningh de heerschinghe hadde willen ondercruppen: door dien dat hy door groote sachtigheyd ende vriendlickheyd aller Nederlanderen ghemoedt tot sich ghetrocken hadde/ ende dat hy ooc die groote boosheydt ende erghlistigheydt der Spaengiaerden schijnt doorsien ☞ ende ghehatet te hebben. Daerom heeft hem oock Philippus Fungos, of padden-broodt/ te eten gheghevē/ die Agrippina den Keyser aengepresen hadde/ op dat hy door de cracht ende werckinghe der selve in het ghetal der Goden ☞ soude gheleden ende aenghenomen worden. Maer wat was dat ten lesten voor eenen Vrede/ die als eene nieuwe sterre wt het firmament des Spaenschen bedroghs op ons heeft gheschenen: Tot den welcken ons de Hertoghe

ghe van Parma raedde / doen alreede den overgrooten vyandt over ons hoofd stonde / ende dat die ongheloovelicke Spaensche Vlote den heelen Ocean (of vlacke Zee) heeft vervult ende bedeckt? Vlote die soo verschrickelick om aensien was / dat ick qualijck weet / of Xerxes met meerder ghetal van Schepen / met meer Crijghs volcks / ende met meerder toerustinghe de Pontische Zee bedeckt heeft. Met dese Vlote hadde Philippus ghedocht ons / die als opghenomen waren door het soet ghelupdt des Vredes / al te samen t'onder te bringhen. Doch als die Vlote door de eenighe maght van dien almachtighen GODT wonderbaerlick vernietight was / soo biedet hy terstondt door den Ghesandt des Keysers dese Provincien nieuwen Vrede-handel aen / op dat hy door de selve al syn Heyrlegher ende oorloghs cracht wt Nederlandt in Vranckrijck soude moghen vervoeren. De laeghen die hy dat Coninghrijck over vele jaeren ghelepdt hadde / begonden wonder goeden voortgangh te hebben: want sijnen bloedt-verwant Henricus door patricide (of vrindmoordt) ghedoodt zijnde / ende den stand des heelen Rijcks door inlandschen crijgh gantsch zijnde verwerret / soo voorderde de saecke ende gheleghentheydt dat hy voorts met wapenen ende heyrcracht syn voornemen [van sich in dat bloeyende ende groote Fransche Rijck te dringhen] soude vervolghen: Welck Rijcke overwonnen ende overweldight hebbende / soude hy sich daer naer sonder eenighe moeyte dese Nederlandtsche Provincien ende de andere Rijcken van Kerstenrijck onderwerpen. Hoe? Is het noch gheoorloft van de overighe ghevaeren der Republijcke te spreecken? My is het gheoorloft ende het sal my altijdt gheoorloft wesen de weerdigheydt van mijn Vaderlandt voor te staen / de waerheydt te belijden. Ghelijck de goede Orateuren (of wel-sprekers) eenige van de alder crachtighste ende ghewichtighste Bewijsredenen in het leste houden: ghelijck de ervaerene Veldtoverste de beste Crijghslieden in het leste ghelidt pleghen te setten: soo heeft Philippus oock dese leste jaeren eenen Vrede dese Nederlanden aengheboden / die met wtnemende trouwe versien ende ghevestight was / die het gantsche fondament (ende grondtvestinghe) in de Deught / Barmhertigheydt / vlijt ende neerstigheydt / ende liefde van de Eerdshertoghe Ernestus, sijn Susterlingh leyde / die naer den Hertoghe van Parma in de heerschinghe van dese Provincien was ghestelt: De selve beloofde dese Provincien eenen Vrede / niet die met swaere conditien of voorwaerden / als de vorighe / bepaelt was / maer als sy dien selve souden begheeren ende wenschen. Philippus middeler tijdt heeft grooter heyrcracht in Vranckrijck / ende sijne heymelicke Moorders in Hollandt ghesonden / om den Doorluchtighsten Vorst, Mauritium, Grave van Nassouwe [eenen wtnemenden betrachter vande deughd ende vroomheyd sijnes Vaders / ende eenen sonderlinghe Voorvechter van onse Vryheydt] te vermoorden / ende door sulcke versoeyelicke ende snoode straet-schenderie wt den

weghe te rucken / ghelijck sy / weynigh tijdts te vooren met eene wreede ende verradelicke handt sijnen seer cloecken Vader / den Prince van Orangien / omghebroght hadden. Eyndelick heeft Philippus veel snooder ende veel booser raden teghen dese Provincien besloten / dan hy opt te voren heeft connen bedencken. Ick en segghe niet lichtveerdigh / Vorsten, dat niet duysent ghetuyghen neffens my ter goeder trouwen en sullen ghetuyghen/dat de Brieven van Philippus selve niet en bevestighen. Wat dan? Meynt de Coningh van Spaengien/dat onse Staten niet eenigh voorwenden van Vrede van harē aenvangh ende voorneinen connen afgheкeert worden? Weet hy noch niet dat onser aller ghemoedt soo verhert is/ dat wy veel liever de oorloghe ende wapenen/ dan eenigherhande nieuwe Vredelaeghen (hoedanigh dat sy souden mogen wesen) plaetse willen gheven? of meynt hy misschien dat het ghemoedt onser Staten alle daeghe naer sijnen lust ende welgheballen open staet? Hoe? Is hem noch onbekendt dat de Raden van ons volck / met aller verwillinghe en overeenstemminghe al over langhe daer in vereenight ende met malcanderen verbonden zijn / Dat sy inde oorloghe ende met de wapenen veel liever heerlick voor hare Wetten/voor haer Vaderlandt / willen sterven / dan van nu voortaen onder sijne listen ende laghen schandelijck te beswijcken? Segh ick beswijcken? Jae in het uyterste quaedt der tyrannie te comen / in onverdraghelicke ende onmensche banden der slavernie ghebonden te worden/ ende onder de ghecochte slaven gestelt te wesen? Wy hebben eeuwighe oorloghe/eeuwighe wapenen/ teghen hem bestelt ende ghescherpt : Wy en hebben noch en moghen onse oogen op geenen anderen Vrede hebben / dan die met wapenen ende ghewelt ghegrondet/ bevestight ende behouden can wesen.

Maer aenghesien dat wy van Vranckrijck een weynigh te vooren begost hebben te spreken / ende te bewijsen dat onse oorloghe eenighsins met de selve vervoeght is / soo sal ick voortvaeren om eenighe dinghen hier by te voeghen door de welcke ghy seer claer sult connen sien/hoe vele listen/laghen ende bedriegherien dat Philippus het selve heeft gheleydt. Hy heeft nu al over langhen tijdt (als ghy wetet / Vorsten) ghearbeydet ende ghepooght om al het gheweld sijner oorloghe op Vranckrijck aen te wenden: op dat hy door het voorvallen van de tweedraghten in Vranckrijck soo vele met sijne oorloghe ende oncosten soude te weghe bringhen / dat soo hy swaerlick het heele Rijck conde inslicken/ dat hy ten minsten een groot deel van het selve soude moghen verkrijghen. Want hy hadde sich selven al van te vooren door de toerustinghe van die wreede Vlote / Vranckrijck met Enghelandt / als eenen roof sijner vyanden toegheschreven: daer hy nochtans van de goede Coninghen nerghens in beschadight en was / noch door gheen onrecht tot die oorloghe en was beweghet. Het en sy misschien dat hy dat voor oorsake ghenoegh achtet / dat de Paus naer den wille ende versoeck van Philippus, dese twee alderbloeyenste Rijcken/om de oeffeninge ende dienst der gesuyverde Religie in den Ban heeft ghedaen. Om welcke Religie wt te roeyen ende verstroyen / Philippus als eenen Cato Major, met de strengigheydt der Roomsche Censores (of Tucht-meesters) ghewent is op alle

Coninghen

Coninghen ende Volckeren der aerden acht te nemen / ende de selve daerom te straffen. Doch eene saecke die u allen bekent is / over welckes sake schandelickheyd sich niemant ghenoeghsaem can verwonderen / en magh nu noch overgheslaghen / noch naergheIaten worden : Dat Philippus in dese oorloge van Vranckrijck door den Hertoghe van Feres ende andere Spaengiaerden met de Ligue (de welcke hy als medeghesellе der oorloghe upstandt ghedaen hadde) seer ernstigh ende met de uterste vlijt ghehandelt heeft / om het recht vande Fransche Croone niet alleene vande successie / of afcomste / des coninglicken gheslachts / maer oock van alle Francoysen te verdreinden / ende aen Spaengien te trecken. Die dinghen zijn so seker / Vorsten, dat niemant daer aen en twijfelt. Maer / waerom ghedencke ick dit? Wat doet dat tot de saken die ick voorghenomen hebbe voor te staen? Daer toe dient het / om daer mede te bewijsen / hoe groot de eergierigheydt is van den alder wreetste Tyran / ende op dat ghy mooght sien hoe seer / niet wy alleen / maer ghylieden al te samen u vanden selven moet wachten. Want ghelijck den Wijngaerd van die natuere is / dat hy sich wijdt en breedt verbreydet ende met zijne tacken / als met armen / al wat hem ontrent come omhelset / soo hy niet en wordt besneden; Soo sal oock Philippus, soo ghy hem niet ghelijckerhandt en wederstaet ten langhen lesten heel kerstenrijck met dese alderbloedighste oorloghe vernielen / verslinden. Noch onlanghs hadde hy soo vele in Schotlandt / met giften ende met heymelicke lagen / te weghe ghebraght / dat sommige vande voornaemste van dat Rijck twintigh duysent Spaengiaerden souden ingelaten hebben / soo sy selve [de saecke openbaer ghewordden zijnde] naer de verdienste hares verraeds niet en hadden ghestraft gheweest. Ick en behoeve my niet te laten voorstaen dat ick met woorden soude connen wtdrucken wat verraderien / wat periculen (of gevaeren) hy dickwils teghen de Coninginne ende Rijck van Enghelandt heeft geproeft. Can noch de eergierigheyd ende het gheweld van desen Tyran voorder comen? Jae het seker. Want dierghelijcke laghen heeft hy weynigh tijds te vooren het Vorstendom van Colé / het Hertoghdom van Geldre / Iuliers, Cleve / het Graefschap van den Berge / eñ de oude Rijckr-stadt Aecken geleydt: het welcke wt sijne Brieven ende sekere ghetuyghenissen voor eenen yeghelicken openbaer is. Ende wie en weet niet in wat sluypholen van ghevey nstheyd dat hy den alderdoodelicsten haet teghen de maghtighste Vorsten van Italien schuylt: de welcke soo haest als den windt der eerste gelegentheyd waeyt / seer schielic in seer grooten oorlooghs brandt sal laeyen ende branden. Siet ghy noch niet genoegh / Vorsten, wat laghen dat Philippus voor uwe alderghelucklighste Rijcken eñ Provintien / u vaderlick erfgoed / totstelt? aenghesien dat niemandt soo blind noch so sinneloos en is / die niet en siet eñ verstaet dat de eersucht vã Philippus dagelicx vã Land tot Land treet / nieuwe oorlogẽ wt oorlogẽ treet / dat hy nimmermeer en rustet: Dat hy met oorlogen / sonder / boosheyd eñ schelmstucken; met schijn-vrede / bedriegerien ende lagẽ / eenen yegelicken van ulieden van den stoel sijner heerschappie soeckt te stooten. Want dese begeerlickheyd is onversadelick ende onmetelick: sy en can noch in Hemel noch in Aerde besloten wesen. Indien als in Critolai schale al Philippi Rijcken [die hy met eenen langen sleyp ende steert in sijne alderhoovveerdighste Titelen / ende

eer-namen/ ghewent is te ſtellen ende ghebruycken] in de eene zijde ghelepdt
wierden/ende op d'ander zyde ſijne eergierigheydt (of eerſucht) daer teghen
☞ wierd ghelepd/al die Rijcken ſouden tegen ſijnen eerſucht qualick een aeſken
weghen. Alexander de groote ſagh nae meer Werelden om/ doen hy de heele
Wereld verwonnen hadde: maer Philippus ſoude ſoo hy conde met de Reu-
ſen den Hemel beſtrijden. Daerom/ Aldervredighſte Vorſten, en bidde / en
bemane ick u niet meer dat ghy van de oorſaecke onſer oorloghe oordeelet/
ende de ſelve met u oordeel ende ghevoelen voor goedt houdet/ maer ick ver-
mane u met ernſt/dat ghy met al u verſtandt ende met al u crachtẽ u van Phi-
lippi laghen/rooverien ende booſe ſtucken wachtet. Eertijds doen die van
Athenen eensdeels met oorloge/ eensdeels met laegen ende bedriegerien eeni-
ghe naergheleghene plaetſen/ende de ſteden Syracuſen/ Lacedemoniẽ/ Meſ-
ſenen ende Catinen ſochten aen haer te halen/ hebben ſy door haeren onma-
tighen landſucht ſulcken haet op haren hals gehaelt/dat heel Grieckenland
met Dario, den aldermaghtighſten Coningh van Perſen / de oorloghe tegen
haer vrywilligh wilden aenvanghen ende toeliepen/ als om eenen gemeenen
brandt te bluſſchẽ. Maer ghy Doorluchtighſte Vorſten, haddet ſeker al over
langhe Philippum, die u Rijcke ende leven met de alder ongerechtighſte oor-
loghe/ende alderbooſte ſtucken ſtadigh ſoeckt/met verſamelde cracht van u
ende van uwe welvaert te drijven: Ende dat en betaemde u niet alleenlic ghy
die al over langhen tijd door veel verongelijckingen ende eergierigheydt van
Philippus zijt opghehitſt/gheprickelt/ verweckt; maer oock u alteſamen die
ſiet dat hy inde palen van uwe ghebuyren met gheweldt inbreeckt/ ende met
☞ eenen ſachten ſluppendẽ gangh naer u Land cruypt: Het ſtaet u toe by tyds
toe te ſien/op dat uwe Ghebuyrlanden verwonnen ende onder die ſlavernie
ghebraght zijnde/de tyrannie/als ghy daer minſt op denct/ u niet en becruy-
pe. Doen Philippus van Macedonien/ de vader van Alexander de groote/
naer den ſlagh met de Triballen/ de langh ghevepnſde oorloghe teghen die
van Athenen aenvingh/hebben de Thebani om haerent wille ſich verſaemt/
☞ vreeſende dat die van Athenen verwonnen zijnde/den brandt vande ghebuyr
oorloghe tot haer ſoude comen: Eñ een weynigh te vooren een verbond tuſ-
ſchen twee de maghtighſte ſteden [die te voren ſeer vyandigh tegen malcan-
deren waren] ghemaeckt zijnde/hebben ſy met Geſanten heel Grieckenland
vermoeyt: achtende datmen den gemeenẽ vyandt met gemeene maght moeſt
verdryven; alſoo Philippus van Macedonien/ ſoo hem ſijnen eerſten aenval
wel gheluckte/ niet en ſoude ruſten voor dat hy heel Grieckenlandt ſoude
verwonnen eñ ghetemt hebben. De Romeynen eertijds ſiende dat de maght
van die van Carthagen wies ende toenam/ hebben ſy [Crijghſvolck ſen-
dende om de Mamertinen van de beleghheringhe ende Spaengien van de
Africanen dienſtbaerheydt / te verloſſen] toeghesien dat Carthaghen de
ſtadt van Roome niet over het hoofd en ſoude waſſen. Hoewel dat de Vene-
tianen niet lichtveerdigh/maer ſeer ſwaerlick tot oorloghe gebraght wordẽ;
nochtans en hebben ſy haer noyt ontſien hare oorlooghſ-maght andere die
onder haer waren/ te hulpe te ſenden: ſoo ſy ſaghen dat de Ghebuyren door
onmatigh gheweld der eergierigheyd teghen een twiſten. Deſe ende andere
ontellicke exempelen(of voordaden) leeren u hoe ſeere dat ghy u moet wach-

ken van dat hooghste quaedt der Spaensche eergiericheyd/ende bewijsen dat het eene gherechtighe ende rechtveerdige saecke is/dat ghy alle tegen desen Tyran eendrachtigh met ons oorloghe voeret. Want onse Staten weten dat de oorsaecke haerer oorloghe teghen Philippum niet alleen seer gherechtigh is/ende altijd ghewee st heeft; maer oock dat sy nemmermeer (tot geenen tijden) van die oorloghe en moghen afhouden / dat sy geenen Vrede met Philippus moghen maecken: maer dat sy altijd teghen dien Tyran moeten strijden. Wy leeren van onse vrienden hoe wy ons voor onse vyanden moeten wachten: want soo Philippus met sulcken ernst ende vlijt naer uwe Rijcken staet/ghelijck ghy siet dat hy daghelicks doet: wat sal ons wedervaren? Hy en sal seker de wapenen niet afleggen / eer hy sich heel Nederland onderworpen heeft/als zijnde een Landt dat tot sijn voornemen seer bequaem is / om wt het selve vele tochten in uwe Rijcken te doen/ nieuwe oorlogen dagelicks aen te vanghen: om wt het selve Crijghsvolck/wapenē / ende alle oorlosgsghereeschap op uwe naerghelegene Landen te voeren. Daerom heeft hy oock liever het meestedeel van Kerstenrijck de rooverien des Turcks toe te werpen/dan van dese oorloghe op te houden. Hy en heeft den Keyser op den lesten Rijcxdagh geen Crijghsvolck ende hulpe tegen den Turck willen toeseggen/ om dat hy Kerstenrijck te beter met sijne oorloghe soude moghen quellen. Twijfelt ghy hier aen noch/ Vorsten, daer ghy selve ghesien hebt/ dat Philippus in het beginsel van onse inlandsche beroerten / veel liever twee Rijcken / Tunis ende Goulette [die de Turcken onder den Oversten Sinam Basscha als doen wedercreghen] heeft willen verliesen/dan dat hy onse oorloghe een weynigh soude onderlaten/of Crijghsvolck wt dese Provincien tegē dien alderdoodelicksten vyandt van alle Kerstenen soude senden. Ende ghy weter hoe veel Crijghsvolck wapenen eñ oncosten dat Philippus te coste geleydt ende verquist heeft om dese onse oorloghe te voeren: soo dat indien ghy de selve berekent / ghy sult bevinden dat men twee Nederlanden daer mede soude moghen coopen: hoewel dat sy nochtans seer groot rijck ende overvloedigh zijn: soo dat daer geen twijfel aen en is/of Philippus en heeft liever de aldergrootste schade te lijden/ dan dat hy Belgium sonder Bellum [Nederland sonder nederdringhen der oorloghe] sonder strijdt/sonder Crijghsvolc/ vredigh/gherustelick/vry ende ghesondt nae haere Wetten soude laten levē. Want door dese oorloghe ende met het vercrijgen van onse Provincien/ wilt hy de sterckste fondamenten ende grondvesten van sijne Monarchie (eenighe heerschinghe) tyrannie ende wreedt-rijcke vesten/ gronden/ legghen. Want als hy sagh dat sy tot die wreede laghen ende voorwendinghen sonderlinghe bequaem waren/ ende dat onse Wetten ende Vryheyd daerenteghen de selve gantsch teghen waren: soo heeft hy voor eerst met oorloghe/ met ghewelde/ de selve willen omrucken/verscheuren/ende met cracht onderdrucken/op dat de Onderdaenen van sijne andere rijcken [die hy sich alreede onderworpen heeft/of naermaels noch magh onderdanigh maecken] wt dit ons eendrachtigh voorstaen van onse Wetten ende Vryheyd geen exempel (of voorspel) en nemen/om haere Vryheyd met meerderen lust ende cloeckheyd te behouden. Wat oordeelt ghy dan / Aldervredighste Vorsten? Wat besluyt ghy dat onse Staten die haer Vaderlands eñ het ghemeene beste sonderlinge /soecken/

☞ ken/behooren te doen? Seker het en can met haer niet wesen als het onder de heerschinghe der tyrannen/ ende in qualijck bestelde Republijcken/ toegaet: sy en zijn niet gewendt haer tot eenige tijde naer al het willen/ begeeren ende lusten van haere Overheeren/als Pluymstrijckers of gehuyrde slaven te laten leyden ende buyghen ; ghemerckt dat sy noyt gheleden en hebben dat hare Wetten/Vryheyd ende de Republijcke onder het jock der ongerechtighe ende onwettighe heerschinghe souden buyghen: Maer hebben als Vaders des Vaderlands/bevryders der Vryheydt/ende voorstaenders der Wetten [gelijck het in eene Republijcke moet toe gaen die matighlick ende zedighlick van den Vorst gheheerscht worden] het voornemen/wille ende heerschinghe ☞ van harẽ Overheer/naer haere Wetten eñ behoudenisse harer Vryheyd beleydet. Meynt ghy dat de Spaengiaerdẽ onse Republijcke sullẽ verdervẽ eñ wreedelick quellen/ eñ dat wy de selve schandelick sullen verlatẽ? Sullen wy ons Vaderlandt ende Vryheyd verswijmen? Moetẽ wy de Wetten van onse Voorouders verachten? Sullen sy de Burgherlicke orden ende schickinge in tyrannie moghen verdraeyen ende verkeeren/ ende sullen wy met ghevouwen handen het lijck ende de droeve wtvaert van ons Vaderland aenschouwen? Sullen sy het lichaem der Republijcke van een halen/ verscheuren/ eñ als de aldermeeste Roof-vogels/op eten/ ende sullen wy als slaven ons eygẽ leven/goedt ende middelen met bidden van haer ter nouwer noodt behoudẽ! Of prijst eñ verheft ghy veel eer met de hooghste eere desen wille en lust der Staten om het Vaderlandt te bevrijden? Stouwet ende vermaent ghy die voort te varen/om haer leven eñ Vryheyd soo sy best connen voor te staen eñ bevrijden? Comen u niet daghelicx dese dinghen in den sin/ als ghy op de Nederlandtsche oorloghe dencket/of daer van spreket/ die ick nu aengewesen eñ ☞ met vaste ende sekere redenen bewesen hebbe: te weten/ Dat onse Staten eñ alle de Nederlanders/overgoten zijnde van ellendẽ/ benouwt door de wreetheyd der Spaengiaerden/wt haer Vaderlandt zijnde verdreven/ door den noodt selve zijn ghedwonghen om de wapenen teghen Philippum in handen te nemen: Ende dat nu de andere bedriegerien/trouwloosheden ende onghelijcken die de Spaengiaerden ghedurende den tijdt deser oorloge de Nederlanders aenghedaen hebben/soo groot/soo onmenschelick/ ende so ongeloovelick zijn/dat sy selve(by wijse van spreken)ernstigh vermanen/ versoecken ende ghebieden/dat de Staten met een standtvastigh ghemoedt dese wapenen soude behouden/bewaren/ nemmermeer wt de handen legghen/ ende de andere Onderdanen van Philippus [die van Sicilien/Calabrien/Lombardien/Arragonien/Castilien/Indien ende Portugal] souden toonen; jae u ☞ selve Doorluchtighste Vorsten, souden wijsen ende met cloecke daden bewijsen: Dat wy niet alleen/maer ghy te samen ende alle menschen des aerdtrijcks/veel eer behoorden te stervẽ/ dan het aensicht van dien Tyran te sien. Beeldet ghy u selven noch in dat Philippus met de palen onses Landts syne tyrannie bepaelt heeft? Siet ghy noch niet dat die hooge opvliegende eñ doolicke vlamme de Spaensche tyrannie den durpel/ deure ende daken van uwe Rijcken insluckt? Ontwaeckt dan eens wt desen uwen slaep ende sorgeloosheydt! Comt by/vlieght hier toe/ om desen ghemeenen brandt te blusschen! ☞ Wat soeckt ghy ons teghen onsen danck met uwe raden/ authoriteyt/ ende

aen-

aensien/te bewegen om vrede met Philippo te maken / daer ghy selve al over-
langhe met oorloghe ende wapenen Philippum haddet behooren verdreven/
ende met sonderlinghe cracht onderdruckt te hebben? Ende (op dat ick een
voor een aenspreke) ghy Aldermaghtighste Vorsten van Duytschland, gevoelt
dat Philippus in u Duytschlandt gheene wreede ende ongherechtighe heer-
schinghe naer en jaeght: maer (by wijse van spreken) de selve alreede besit.
Want dese Nederlandsche Provincien verwonnen zijnde / sal hy al de have-
nen vande Zee ende den mondt van de Hooghduytsche Rivieren naer sijnen
wille in sijne maght hebben/ om daer naer uwe schipvaert ende handel met
sijne Tollen te beswaren/of gantsch te verhinderen/ als het hem sal believẽ/
ende als ghy onder sijne heerschinghe niet en sult willen buyghen. Dit is de
gene die van weghen eene of twee Provincien in uwe vergaderinghen ende
raden met u verschijnt: ghy hoort hem opentlick sijn ghevoelen seggen/ende
de raden sijner tyrannie voor uwe welvaert ende ruste achtẽ ende verheffen.
Ghy hebt hem den Bisschop van Fringes, Hildeshem voor u sien bestellen:
tot Vorsten ende Ceur-vorsten des Rijcks den Bisschop van Ceulen/ Lu-
dick ende Magdeburgh sien maken/ ende door den aldereergierighste Her-
toghe van Beyeren u al te samen laghen legghen. Ende op dat ick my tot u/
Grootmogende ende doorluchtighe Vorsten van Polen, keere: Heeft Philip-
pus niet eene groote menighte van dat gheslachte van menschen /ick segghe/
Jesuwijten/door welcker Religie ende bedrogh hy schier de heele Wereld in
roere stelt/in u Landt ghebraght / op dat hy door haer toedoen met schoon-
schijnende bedriegherien/u sijne raden voorwende? Voorck/ Aldervredighste
Vorsten van Italien, hebbe ick ghesepdt eñ segge/dat het sweerd der Spaen-
sche tyrannie/bloot wt de scheede/met eenen seer dunnen draed bovẽ u hoofd
hanght. Want ghy Alderdoorluchtighste Senatores (of Raedsheeren) van
Venegien hebt selve dese tyrannie van Philippus in uwen staet en Rijcke ghe-
sien ende aenschout/doen hy [hoe wel dat hy door het recht des verbonds aē
u seer verbonden was] gheld ghegheven hebbende/den Turck teghen u wa-
pende/ende der Turcken geweld van zijne palẽ op Cypris keerde. Daerom/
ô Vorsten van Kerstenrijck, nemet ten langhen lesten eens acht op uwe saken/
op uwe welvaert/op u leven. Overlegt/aenmerct/ dat Philippus uwer aller
Vyand ende Tyran is: wilt hem niet langher in de Wereld lijden: maer we-
derstaet ende verhindert sijne eergierichepd te heerschen / eñ verder met eene
schadelicke ende doodelicke heerschappie voort te loopen. Ende gelijck eeni-
ghe leden afghesét worden / als sy sonder bloedt ende leven beginnen te zijn/
ende de andere deelen des lichaems schaden / soo moet ghy oock achten dat
dese onmenschelicke wreethepd/in menschelicke ghedaente/ van het gemeene
lichaem der menschen (by wijse van spreken) moet gescheyden wesen. Seker
de daedt der Persen is te prijsen / ende van u allen voor goedt te houden: de
welcke alsoo Cometes ende Oropastes, twee van haere Magi (of wijse) door
dierghelijcke tyrannie ende moordt van Smerdis, Coningh van Persen / het
rijcke beseten hadden: soo zijn sy door de cloeckhepd van seven van de cloeck-
ste Vorsten van Persen omghebraght. Sy liepen alle met sonderlinghe vly-
tighepd ende brandenden yver/om die Tyrannen met hare sweerden te doo-
den: Eenen van de Vorsten / met namen Gobryas, heeft eenen vande Magos
omhelst/

omhelst/alsoo sijne medeghesellen draelden/op dat sy hem niet voor den Magum doodt en staecken (want dit gheschiede in eene donckere plaetse) heeft de Magum bevolen sijn sweerd door sijn lijf te steken [Doch de Magus is omgebroght/endt desen cloecken Gobrias (die liever hadde te sterven/dan den Tyran in het leven te laten) heeft het leven behouden] Sulck eenen haet droegh dit volck op de Tyrannen! De Griecken deden die lieden eertijts godelicke eere aen die de Tyrannen ghedoodet hadden. Sullen u dan de Nederlanders qualick of ongherechtigher duncken te doen / dat sy haer teghen Philippum, dien onmenschelicken Tyran stellen? De Romeynen hebben den Coningh Tarquinium superbum, den stand der Republijcke eenighsins swackende/ verdreven; Sullen wy Philippum, die niet alleen het Nederlandt; maer de heele Wereld met moorden en brandt wilt verwoesten en omkeeren / in onse Republijcke lijden? Neen! Onse Staten sullen ongetwijvelt voortvaren/ om u de bane te maken/om die Tyrannie te verbreken ende verdrijven: Sy sullen volherden om de selve seer verre ende wijdt van het onderbringhen en dooden onser welvaert af te keeren en te verstooten/ Op dat sy eens niet alle hare/maer oock de andere Provincien van Nederlandt/ in hare eerste Vryheyd stellen/de selve wt de enghten van de Spaensche tyrannie leyden/ ende in het besit van haere Voorouders stellen: Op dat sy eyndelick verstelt/beter bestelt/ende met de Provincien van heel Nederland vereenight ende verbonden zijnde de toeloopinghen ende invallen van dien alderwreetsten Tyran moghen beletten/ende dien ghelijckerhand van haere welvaert ende van de ghemeene Vryheyd verdrijven.

GHy hooghste GODT/ die den Hemel, de Zee, de Aerde; oorloghe, ende Vrede, bestelt heerschet: die de Coninghen, Vorsten, ende alle volckeren der aerden, wetten ende gheboden ghevet: Die de Victorien, Triumphen, Trophæen verwinningh teeckenen, bestelt ende toewijst; Die de nederlaghen, ghevaerlickheden, onrechten, verhindert, afkeert; Staet op, ô groote GODT/ en stelt u teghen den vyand van alle gherechtigheyd ende vrede, teghen den vyand van uwen lof ende eere, O wilt met uwe Voorsienigheyd ende VVijsheyd ons voornemen bestellen, ende verlost u volck, dat uwen alderheylighsten Naeme met sonderlinghe godvruchtigheydt ende waere Religie aenbiddet en eeret.

EYNDE.